Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

Drei Kolleghefte - Cod. Ettenheim-Münster 162

Anreiter, Thomas

[S.l.], 1622-1623

Tractatus III

urn:nbn:de:bsz:31-114244

Visual Library

TRACTAT. III

De caussis.

Explicata sunt hacterus principia interna obiecti Physici et eiusdem etiam rationis filis, et naturae, nunc vero de causis videndum, ut de hoc est natura, de obiecto scit nostro scientia haberi queat. hac .n. ratione de causis agit Physicus et quibus etiam in genere quadam attingere solent Logici pro, ut sunt medius demonstrationis, Metaphysicus autem de iisdem tractat quatenus sunt principia entis in communi, unde Aristoteles eadem fere de causis repetit, in 5. met. c. 2. quae hic hic in Physicis, hodie autem usus obtinuit, ut hic fere et explicentur, quae dici illic possent. Porro causa nomen sumitur interdum ample pro omni scilicet principio, unde aliquid est sic diximus in t. nostro ... Graecos quosdam PP. et in personis divinis Causam admisisse, interdum admodum stricte pro sola causa efficiente vel fine, quia hae nobis causae notiores sunt, hinc interroganti v. g.: quare Joannes proficiscatur Augustam, quare mortuus sit, respondere solemus per finalem, et efficientem, quia vult aliquid emere, vel invisere amicum, quia catarrus eum suffocavit, interdum sumitur modo quodam medio, prout complectitur quatuor vulgata genera, de quibus hoc tractatu acturi sumus ad gloriam DEI Opt. Max.

Quomodo causae nomen usurpetur.

PARS Iª

De caussis in communi.

Methodus

Quod fecimus in tractatione principiorum id et hoc loco faciendum videtur, ut antequam ad causas in specie descendamus, quaedam de illis in communi praemittantur, quae ad pleniorem omnium sequentium cognitionem maximopere conducant, et alias fere repetenda deinceps forent.

SECTIO Iª

Quid sit caussa?

Caa ab Arle definita

Dabitur et explicabitur in hac s. 1º definitio causae in genere, quare non attulit Arles nisi forte obscuram vel insufficientem, sic n. definiisse dicitur Causa est id, ad quod aliud sequitur, quae sane definitio vel accepta prout iacet principio quoque competit, cum quo tamen non reciprocatur causa, ut omnes sentiunt, vel certe obscure continet id per quod a principio differt 2º exponet per quid formaliter causa constituatur.

Caa definitio

Conclus. I. Causa est principium per se influens esse in aliud ita Suar. d. 12. met. sect. 2. n. 4. cum quo congruunt Fons. Conimb. Murc. Rub. et recentiores plerique omnes ut haec definitio declaretur. Sit

Notatio I. Principium ponitur loco generis quia latius patet, quam causa, ut vidimus t. 1. de principiis

BLB BADISCHE LANDESBIBLIOTHEK
gefördert durch Baden-Württemberg
MINISTERIUM FÜR WISSENSCHAFT, FORSCHUNG UND KUNST

nas et privatio sit esse principium, non tamen causa, est vero hoc genus analogicum sicut, et causa, Deo enim et creaturis, substantiis et accidenti nihil est univoce commune.

Notatio 2. Cum dicitur in definitione per se influens esse in aliud habetur differentia, hinc per particulam per se excluduntur imprimis causa per accidens, qualis est medicus v.g. respectu aedificationis, si idem sit architectus et medicus, deinde et conditiones sine quibus non, qualis est applicatio ignis respectu combustionis ligni, per particulam influens esse reiicitur privatio, quae nullum habet realem et positivum influxum, termini item relationum, a quibus dependent relationes non propria per modum influentis in entitatem ipsarum sed tamen, ut terminatis, quare et excluditur dependentia naturae a subsistentia, ut humanitatis a Verbo; per particulam in aliud indicatur id quod a causa procedit debere esse realiter et in ipsa essentia distinctum a causa atque ipsum illud esse suum debere accipere quasi fluenter et dependenter a causa, ita ut si ab causa non procederet ipsum non esset, ut exponit Suar. n. 6. hinc a ratione causae proprie dictae excluduntur personae SS. Trinitatis, licet enim Pater vere producat Filium et uterque S. Spiritum, tamen illud esse quod Pater communicat filio nullo modo distinctum est ab esse ipsiusmet Patris, sed prorsus idem numero, adeoque non dependens, quod tametsi per impossibile non communicaretur alteri personae, tamen non foret nihil sicut foret esse effectus creati, nisi a sua causa illud acquireret, sed idipsum esse Patris, quod nunc est, hinc Pater recte quidem dicitur alius a filio, non tamen aliud, quod significat distinctionem essentiae,

Causa per accidens excluditur a definitione causae

quod procedit a causa debet esse distinctum ab ipso

ut docet S. Th. 1. p. q. 31 a. 2 ad 4.

Caa q causalitatem constituitur. **Conclus 2** caa formaliter et in actu 2o constituitur p causalitatem, ut appellant quae nihil est aliud, quam concursus et influxus ille, quo unaquaeq; caa in suo genere actu influit esse in effectu a quo deinde caa uere causans di, ut ex coi sententia recte describit Suar. disp. 12. met. sect. 2. n. 12. ea causalitas uocari et solet causatio et ab aliquibus ratio causandi, licet hoc uocabulum posterius facultati dd. aptat et ui causandi accomodent, rao porro formalis effectus di dependentia a caa, nunc de causalitate in coi quaedam uidentur dicenda, nam qualis sit in uno quoq; genere causa speciatim infra uidebitur, sit igitur

Quid sit causalitas.

Causalitas et appellat causatio, ratio causandi.

Caalitas modaliter a caa distinguitur. **Notatio 1** causalitas saltem modaliter distinguitur a caa maaliter sumpta eiusq; facultate sive pôa ut sentiunt Rub. et Suar. cum alijs, pt n. existere caa maaliter n causans actu u: g: mda n sustentans saltem super maaliter, forma n informans, faber n fabricans, finis nemine sui amore alliciens p

Quaestio an causalitas sit aliquid absolutum an relatiuum. **Notatio 2** quaeritur an causalitas sit aliquid absolutum an relatiuum? aliqui respondent esse relationem pdicamentalem caa ad effectum, sed rejiciuntur a Suar. Murc. et alijs tum quod relao pdicamentalis consequatur et supponat causalitatem, tanquam rationem fundandi, n. n. idcirco caa caat, qa respicit effectum, sed idcirco respicit effectum, quia caat, tum quod terminus et relatio sint naa simul, causalitas a.

RX

est prior nãa, quã effectus, cũ sit ipsa uia ad effectũ, tũ quod relatio hæc maneat et cũ cãa n̄ amplius actu cãat; Murcia ad l. 2. phys. d. 2. q. 1. respondet causalitatẽ ursũm esse quid absolutũ 1º. quia relão n̄ est actiua, causalitas a. debet esse actiua, 2º. quia relão n̄ fundat relationẽ, causalitas a. fundat, scẽt ad effectũ, cũ cãa accipi possit, et soleat uel ut res potens causare, uel ut actu causans, uel ut respiciens effectũ pp suppositã causalitatem, scẽ argumenta Murcia n̄ uidentur firma, nam 1º. qa actiuũ uel stricte sumitur pro effectiuo, et sic n̄ procedit, nisi de cãa efficiente, uel late pro causatiuo, et sic ẽt relatio e actiua, informat n. subiectũ in quo est, adeoq; est causatiua in genere cãa formalis, ut infra uidebimus; adde quæ diximus n. logs. de pdicamento Relationis. n̄ 2º. qa relatio transcendens pt fundare relationẽ prædicamẽtalẽ subiecti ut dictũ est supra de unione f. 3. p. 3. s. 2. concl. 2. n. 4. deinde qñ causalitas dicitur absoluta uel sermo est tm̃ de gradu eius generico uel ẽt de speciali si sit ẽt de speciali iã supra diximus unionẽ, quæ assignabitur infra pro causalitate fĩa esse relationem, si sit tm̃ de generico tũ n̄ pt uniuocus conceptus causalitatis abstrahi ab oibus causalitatibus cũ tm̃ conueniant analogice, et cois ratio confuse specificas inuoluat. Quoniam uerò expresse relatio saltem sola n̄ clauditur in conceptu causalitatis, sed ẽt quid absolutum

Rño Murciæ

cum aliquae species causalitatis non sint purae relationes, ut dicetur, pt denominatio desumi

nre sentia — a potiori, et cois ratio seu gradus causalitatis dici aliquid absolutum confuse, licet in specie sint aliquae causalitates respectivae, ut unio.

Quaestio — **Notatio 3** quaeritur iterum de causalitate in coi utrum ea sit intrinsece in caa, an in effectu? Pons. vult omnem causalitatem esse in causa, 1° quia est modus caae, et ois modus debet esse in suo modificato. 2° quia dependentia effectus est in effectu ergo est causalitas in causa, uerum argumenti prioris ans negari pt ursum,

Solutio — posterioris a consequentia, causalitas in quibusdam caus est extrinseca, quibusdam intrinseca, ut patebit cum in species descendemus, est igitur hoc inter caam poa et caam actu discrimen, quod caa poa semper intrinsece sic denominetur, cum habeat in se uim causandi caa uero actu aliqn dicatur extrinsece cum non semp habeat in se causalitatem, ut recte docet Murc. l. sup. cit.

SECTIO II

Quot sint genera causarum?

Exponemus hic quidem praecipue celebratissimam distributionem causarum per se, quae ab omnibus hodie philosophis recepta est, sed alias tamen et divisiones ab Arle in 2. Phys. allatas significabimus.

Quot sint genera causarum?

Conclus. 1 quatuor sunt tm genera caarũ per se, videlicet, mãa, forma, Efficiens, et finis, ita Ailes et cois Phorũ sententia. Probr quia in omni productione rei nãali est aliquid quod producitur aliquid a quo producitur, nihil hn pt seipsũ producere aliquid ex quo producitur, naaliter .n. ex nihilo nihil fit, aliquid deniq3 pp quod producitur, nãa .n. n' agit temere, sed habet praefixũ scopũ quempiã, igr id quod producitur est forma vel unio, id a quo producitur est efficiens, id ex quo producitur est mãa, id pp quod producitur est finis, ad quas caas alia quaevis facile revocari pnt. Aliter hanc conclusio hoc probat Ailes t. 68. et 69. tot sunt genera caarũ quot sunt quaestiones pp quid, sed tm sunt quatuor quaestiones pp quid, nam interdũ qritur fia, vel intrinseca, ut in mathematicis cur linea sit recta et redditur definitio lineae rectae, q continet quidditatem et formalẽ eius rationem, vel externa, sive exemplaris ut si quaeratur cur statua Socratis sit sima, et R quia ipse Socrates cuius imitatione facta est statua simus fuit; interdũ quaeritur caa efficiens, ut in civilibus cur hostibus bellũ illatũ? quia praedati sunt, pdatio .n. fuit caa efficiens moralis suscepti belli, interdũ quaeritur finis ut cur bellũ susceptũ? imperij vel dominatus gra, interdũ quaeritur mãa ut cur pluit? quia pluvia constat vapore refrigerato, et ob nativũ pondus deciduo, hinc clarũ est particulam Propter quid n' debere accipi ita specialiter prout idem est quod cuius gra sed generalius, prout n' tm fini, sed et alijs caıs accomodatur, uno recte advertit Suar. eas posse et in sua latitudine comprehendere principia q omnino

Caarũ genera quatuor

Pbr 1°

Pbr 2°

n^l sunt cāa sicut cū Chrūs dixit Joa. 6. Ego vivo propter Patrem, alias quælibet causa designari solet p particulas sibi peculiares, māæ attribuitur particula Ex quâ, fīæ Per quam, efficienti A quo, finali Propter quid.

Explicantur ista quatuor cāarū genera.

Notatio I quatuor dicta causarū genera sic explicat Aris. t. 28. et sequentib, primū est māa ex quâ inexistente fit aliquid ut ex ære statua, ex argento phyala, quo reuocantur tota similia partes integrantes respectu totius ut elementa syllabarum, et præmissæ siue suppositiones conclusionis, quia scēt in præmissis continentur partes, ex quibus conclusio integratur hue uerō et species et genera māæ, ut æris uel argenti corpus

māa

substantia. 2^m est fīa quæ est rāo ipsius quod quid erat esse ut harmoniæ q dr̄ diapason essentialis rāo et fīa est dupla. soni proportio, reuocatur huc et fīa externa, siue exemplar et idea, et totū quoq, ac compositio, itaq a philosopho p totū ipsā totalitatem in abstracto, quæ partibus superuenit instar fīæ, p compositionem uerō ordinem et dispositionē partiū q itidem in quibusdā totis hēt se ut forma, siue rāo filii, qualis est u: g: ordo literarū in syllaba et

forma

subordinatio cohortiū in exercitu. 3^m est efficiens unde principiū mutationis aut quietis, siue physice ut P̄r filij, semen arboris, siue moraliter, ut consultor opis ex consilio

Efficiens

secuti. 4^m est finis cuius gratia aliquid fit, ut finis deambulationis est sanitas, et oīum aliorū quæ adhibentur ab efficiente ad finem consequendū, siue sint opationes siue instrumenta,

finis

uerũ hæc infra fusius explicabuntur.

Notatio 2 proposita diuisio et membra · Proposita di-
saltem fỏli opposita, nam · mãaliter, in eandem uisio et membra
rem pt̃ concurrere raões diuersarũ cãarũ u. g. fõliter opposita.
eadem ãia raõnalis ut seipsã tribuens composito
et actuans mãã est cãa fõlis, ut mouens sui desi-
rio est finalis, ut principiũ õpationũ ẽ efficiens,
ut in se recipiens quasdã accidentia, est mãalis, imo
et respectu eiusdẽ effectus, pt idẽ diuersarũ causarũ
rationes subire, idem n. pt esse et efficiens et finis cui,
respectu eiusdẽ u. g. domus, quã homo sibimet
ædificat, sic et mãa est cãa mãalis, et finalis
eorũdẽ accidentiũ ad se ordinatorũ u. g. quanti-
tatis præsentiæ localis p̃ quorũ ipsorũ esse. pariter
pt cãa efficiens saltem emanatiua ut supra in-
dicatũ est, licet alioqn una et eadẽ res n' possit ẽẽ
cãa simul fõlis et mãalis, sicut neq. efficiens simul
et formalis respectu eiusdẽ rei ut tradit Suar.
d. 12. not. 5. 7. 11. 10 et 12.

Notatio 3 Idæa siue exemplar n' constituit Idæa n' con-
peculiare genus cãæ, sed reuocatur uel ad fĩm stituit peculia-
uel ad efficientem, ut suo loco uidebitur, similiter re genus cãæ.
est sentiendũ de obto a quo dicuntur poæ et
actus specificari, illud n. quatenus terminat qua-
lẽ respectiõ poarũ nullã exercet proprie causali-
tatem, quatenus uero p̃ impressã sui spẽm actiuẽ
concurrit ad cognitionẽ et appetitũ, tũ respectu
cognitionis ptinet ad cãam efficientem respectu
appetitus ad cãã finalẽ, cũ dicit alicubi S. Aug. obiectio
quod õis cãa sit efficiens, uel nomen cãæ non
sumit adæquate sed tm̃ pro principali significato
cui id nomen p̃o impositũ, uel certe sumit fam- Solutio
late, ut efficere idem sit quod cãre, nam et
effectus extendi pt ac solet ad id quod a quacũq.

BLB BADISCHE LANDESBIBLIOTHEK gefördert durch Baden-Württemberg MINISTERIUM FÜR WISSENSCHAFT, FORSCHUNG UND KUNST

caa procedit, n̄ tm̄ quod ab efficiente propria di
cta, cui alioq. sm̄ etymologiam maxime competit.

Notatio 4 caa ab Arle varie admodum

1° Caa dividitur porro in priorem et posteriorem — dividitur t. 32. 33. 34. 36. 1° in priorem et poste
riorem usurpando hos terminos Logicè pro
universalibus, sive superioribus et particula
ribus, sive contractioribus, sic medicus est caa
posterior sanitatis artifex a. prior 2° in caam

2° in caa p se et caa p accidens — p se et caam p accidens, caa p se est q̄ qua
talis causat effectu, ut statuarius statuam,
caa p accidens est, qua quà talis n̄ causat
effectu, sed tm̄ coniunctim est caæ p se ut medi
cus est caa statuæ, quia simul est statuarius,
inter caas u. p accidens alia dr̄ similiores
caa p se ut musica arti pictoriæ cū utraq.
sit ars, alia dissimiliores, ut albedo eidem

3° in simplicē et compositam. — pictoria. 3° in simplicē et compositam, sim
plex est, quæ uno noīe effertur ut statuariū,
composita a. sive coniuncta quæ duobus ut Poly
4° in caam actu et caam pōa — cletus statuarius. 4° in caam actu et in caam
pōa, caa actu sive operans est, quæ de facto
influit in effectu ut ædificator ædificans,
caa pōa est quæ pt influere sed de facto n̄
influit, ut ædificator nondū ædificans: hæ
ita inter se comparantur t. 37. ut caa in
actu et effectus in actu simul sint, et non
sint, caa vero in pōa comparata absolutè
ad effectū sive iam ab caā producto, sive alias
producibilē, n̄ ita quoad existentiā recipro
catur, sæpe n. existit pictor n̄ item eius pi
ctura, et sæpe pictura iam producta n̄ a.
pictor, qui interijt vide Fons. l. 7. Instit.
Dialect. c. 23. monet hic Arles hanc quartā

Quot sint genera causarum?

divisiones posse subdividere tres superiores, ulis scilicet et particularis, per se et per accidens, simplicis et composita, nam ulis alia actu, alia potentia, particularis alia actu alia potentia unde duodecim quasi species causarum fiunt.

Conclusio 2 divisio in quatuor dicta causarum genera nec est in species immediate subiectas, nec in species infimas ita Suar. sub et alii. Probatur prior pars conclusionis quia intercedunt genera subalterna ut mox patebit, probatur posterior pars quia assignatae species materia seu efficientis et finis sunt adhuc in alias inferiores distribui.

Divisio causarum nec in species subiectas nec infimas.

Notatio 1a propius et immediate dividit causa apud Suar. d. 12. et alios in reales et intentionales, realis est quae accipitur a. realis hic stricte ut et infra patebit, quae reali influxu causat ideo quod debet realiter existere, intentionalis est quae sic influit per intentionem agentis et desiderium sua bonitate concitatum, cuiusmodi habetur causa finalis, realis subdividitur in internas, quae seipsa tribuit composito, et in externas, quae tribuit aliquid a se distinctum, interna subdividitur in materiam et formam, externa a. est efficiens, sed et divisio intrari in ulem et particulares, actuales et potentiales, per ut supra ex Aiile retulimus.

Causa adhuc dividitur in reales et intentionales.

Notatio 2 quatuor illa genera partiuntur in alias quoque inferiores species materia v. g. secundum plurimos saltem philosophorum in caelestem et sublunarem, formam in materiales et spirituales, in substantialem item et accidentales, per efficientem in primam et 2am.

Quatuor causarum genera in inferiores species dividuntur.

Quaeres hic utrum ad qualibet res sit incompletam

concurrere debeant omnes istae quatuor causarum species? R negat. forma n. non habet aliam fidei aut materia aliam materialem causam sicut nec prima causa efficiens habet aliam efficientem.

Notatio 3 disputant philosophi utrum causa sit genus univocum ad eas quatuor species R id quod supra s. 1. indicatum non esse probe Fonsecus, et Suar. l. 5. n. 22. et d. 27. n. 9. Maur. d. 2. q. 2. Tolet. et alij communiter, nam causae ratio communis convenit DEO et creaturis, substantijs et accidentibus quae inter se se non conspirant univoce ut est communis philosophorum opinio

SECTIO IIIa.

Quomodo causae inter se et cum effectib, comparentur.

Multa hic disputari solent et possunt de comparatione causarum et effectuum inter se, sed quae praecipua nituntur sequentibus conclus. trademus.

Causae sibi mutuo possunt esse causae in diverso genere causandi.

Conclus Ia causae sibi mutuo possunt esse causae in diverso genere causandi ita Maur. d. 2. q. 3. et alij. Probatur ex Arist. quia media v.g. sunt effectus finis, et efficienter causant finem, puta pharmaca, vel deambulatio sanitatem, quae sanitatis gratia adhibentur hinc di l. 2.

Exempla.

Physic. t. 30. sunt a. quaedam et ad invicem causae ut laborare causa est bonae habitudinis, et haec laborandi, sed non eodem modo, sed hoc quidem, ut finis, illud a. ut principium motus.

Notatio 1 talis reciprocatio datur inter finem et cæteras omnes caũs, de efficiente iã constat ex allatis exemplis. Probatur autem porrò de mãa, quia mãa est ppr formã, adeoq; finalis effectus formæ, et vicissim et formã in suo proprio genere causare pt, item de fũa, quia fũa est ppr compositũ, adeoq; effectus finalis compositi, et vicissim eiusdẽ compositi est etiã caũa formalis. — *Talis reciprocatio ẽ inter omnes caũs.*

Notatio 2 si spectentur cæteræ caũæ inter se comparatæ nõ est similis reciprocatio, nam mãa est quidẽ caũa formæ, nõ tñ vicissim causatur a formâ, contra: Sic et item mãa causatur quidem ab Efficiẽte, ipsa tñ nõ causat suum efficiens, ſ. DEUM, quẽ nõ sustentat; deniq; fũa quæ efficitur ab agente, sine efficiente ipsũ vicissim Efficiens p informationẽ nõ constituit imo ipsi oĩo nõ inest, nisi sit actio fortassis immanens.

Conclusio 2 Idẽ pt esse caũa contrariorũ ita cõis sententia, pbr ex Arle l. 1. ubi ait amplius autem eadem caũa contrariorũ est, quod n. pñs caũ. huius est hoc et absens facimus aliqñ caũam contrariĵ, ut absentiã gubernatoris navis submersionis, cuius alias psentiam caũ salutis, unde pt contraria ab Arle latius accipi, nimirũ et pro privativè oppositis, cuiusmodi sunt navigãs felix et infelix, salus et interitus, lux et tenebræ. — *Idẽ pt esse causa contrariorũ.* — *Exemplũ.*

Notatio 3a agentia libera Cq scilicet omnibus requisitis ad agendũ positis pñt nihilominus agere vel nõ agere huius vel illius effectũs spe.

producere, d magis dr proprie caa contrariorum, quã agentia nãalia, sic igitur homo respectu u. gr. amoris et odij, uel amoris et non amoris magis est caa oppositorum, quam Sol respectu lucis et tenebrarum, nam caae nãales in suâ ptate n hnt suspendere suum influxum ex quâ deinde suspensione sequatur effectus priuatiuus, sicut hnt caae liberae, q tn ipsae si et n haberent, n amplius dicerentur caa illius effectus, ut si nauarchus ab hostibus detentus uel in amentiam prolapsus nauim dirigere n posset, n haberetur amplius caa naufragij. Caeterum si loquamur de effectibus positiuis tum caae nãales et necessariae circa subiecta eodem modo disposita n sunt caae contrariorum, quod pt experientia, ignis n semp calefacit et nunquam frigefacit. quod si lutum exsiccat, et ceram mollem reddit fit hoc pp diuersitatem subiectorum, aut certe dispositionum in eodem quandoque subiecto, interdum et eiusmodi caae uidentur unum facere p se et alterum p accidens, ut eum calor p se quidem productiuus caloris in antiperistasi tn producit et frigus, quâ de re alibi

agentia libera potius sunt caa contrariorum, quam agentia nãalia

rão cur?

Obiectio

Solutio

Notatio 2 tametsi Arles locutus dumtaxat uidetur de caa efficiente, tn et aliae pnt esse caae contrariorum, mãalis n pt suscipere formas contrarias successiue quidem in gradibus intensis, et simul et in remissis, finis item aliquis saltem mãaliter idem pt in uno agente causare sui odium in alio amorem, quamquam

Omnes causae pnt esse caa contrariorum excepta ftli

n' sit idem finis formaliter s. sub eodem moti-
vo bonitatis propositus, caa a. filis n' pt esse
caa contrariorum, cu' det et communicet seipsa
composito, ipsa uero n' est sibi contraria.

Conclusio 3. causa filiter spectata
sunt nobiliores suis effectibus, eidem formaliter
spectatis; prob. quia caae, ut sit dant et comu-
nicant esse et sunt independentes ab effectibus, effe-
ctus a. accipiunt esse, et dependent a causis, a
quibus procedunt, atq pstatius est et beatius ma-
gis dare quam accipe ut dixit et S. Paul. Act. 20.
hoc sensu explicari quoq solet S. Aug. l. 83. qq.
q. 2. cu' ait oe quod fit ei, a quo fit par esse n'
pt.

Causae for-
maliter specta-
tae sunt nobili-
ores suis effectibus
formaliter
spectatis.

Notatio. Diximus in concl'e nobiliores
esse caas filiter consideratas, nam si accipiatur
materialiter, tu' saepe ab effectibus superatur, caae m-
aalis et filis ignobiliores sunt suis effectibus,
puta praecipuis, cuiusmodi sunt fia et compositu',
ut et tradunt Conimb. q. 5. a. 1. Suar. dis. 26
s. 1. n. 4. finis interdu' nobilior est effectu, ut
cu' quis studet pp DEUM, interdu' a. ignobilior
ut cu' quis studet pp uana' gloria', caa efficiens
principalis semp aut pstantior est suo effectu,
aut aeque praestans, n' item semp instrumentalis,
nam principalis, uel est aequiuoca, uel uniuoca
si aequiuoca tu' eminenter debet continere effectu'
adeoq nobiliori modo, quia nihil pt alteri dare,
quod n' habeat in se formaliter, uel eminenter
si uniuoca tu' est eiusdem speciei, ac pfectionis
essentialis, quidquid sit de pfectione indiuiduali
qua' aequalem existimat Fns. 5. Met. c. 28. q. 10.

Quomodo sint
caae filiter
spectatae nobi-
liores suis effe-
ctibus.

inter oia individua eiusdem speciei, inaequale a. Suar. et tum maior perfectio individualis proficiscetur è concursu aliarum caarum nobiliorum v.g. siderum.

Notatio 2 in eâ nobilitate quâ caa ut sit hic esse. n. ab effectu, cum effectus contra habeat esse a caa, fundatur prioritas illa naa, quâ caa dicitur esse prior suo effectu, quae priori tas nihil est aliud, ut ait Suar. d. 26 s. 2 n. 18. quam dependentia effectus a caa, et independentia caae ab effectu, quod non tm est accipiendum de caa sm se, et in actu primo consi derata (quomodo pt tempore quoq. pcedere suum effectum) verum et prout est actualiter causans et per suam causalitatem in ratione caae formaliter constituta, sic n. adhuc prior est effectu per illam dependentiam effectus; cum dr caam in actu et effectus in actu esse simul intelligitur simultas temporis, ut oes sentiunt; vel cum absolute dr caam et effectum esse simul intelligitur quo ad relationem.

In quo prioritas naa fundetur.

Conclusio 4 eiusdem numero effectus et pnt esse plures caae totales, et non pnt, diver sâ ratione, haec conclusio indiget uberiore aliquâ expositione, ad quaedam et difficilia intelligenda, sit igitur

Eiusdem effectus pnt esse plures caae totales et ét praesertim diversâ ratione

Notatio 1 una et eadem res saepe postulat plures caas totales, sed diversi gene ris ut docet Arist. 4. 30. Suar. cit. disp. 5. 3. n. 2. nam composita Physica eadem nu mero ab oibus quatuor causarum generibus de pendent videlicet a maa et formâ tamquam partibus intrinsecis, quae porro (sicut etcaeri

Una eademq. res saepe postulat plures caas totales diversi generis

unio ·) nrīo ab aliquo efficiente productæ sunt,
et quidem nō temere, sed ppr finē aliquem
agente, ex reliquis imo effectibus nullus est,
ad quē nō saltem efficiens et finalis concur-
rant, qualibet tn̄ ex talibus cāis est totalis,
licet nō illa p se solā, nō sufficiat absolute ad
effectū producendū, tn̄ in suo genere ita sufficien-
ter ad illū concurrit ut non indigeat consor-
tio alterius cāæ, quæ sit eiusdē generis et
ordinis. Quamvis autem māa et forma in pro-
prio causandi genere involvant aliquā imper-
fectionem, v: g: partis, cāæ tn̄ nō involvunt
efficiens et finis, nec in cōi ratione, nec in spe-
cificā nrīo, quippe cū et conveniant DEO, or-
dinem porro dignitatis et præstantiæ inter
cāas nō maaliter quo ad entitatem, sed forma-
liter quo ad rationē causandi spectatas, hu-
iusmodi fere aliquē assignat Suar. d. 27. s. 1.
et Rub. 4. de comparatione causarū q. 1.
ut primas videlicet teneat finis, quippe — finis inter cāas primas tenet.
primū movens omnes alias causas ad causan-
dū, unde efficitur cāa causarū, et ulti-
mū terminans, quo tendunt omnes causæ.
deinde ponunt efficientem, quā alij tamen — dein efficiens
tanquam maxime proprie et physice cau-
santem primo loco collocant postea formā — forma dein
et accidentalē, cū forma sit actus et nobilior
pars compositi, deniq; māam uti partem com- — deniq; māa
positi minus præstantem.

Notatio 2. una eademq; res sive effectus
pt naaliter habere nō tn̄ plures cāas finales

[margin: Prius ideo etiam subordinatas esse et habere plures causas subordinatas et non subordinatas]

subordinatas, sed et non subordinatas de subordinatis patet cum potio u: g: medica est proxime ## purgationem, et remote ## maciem, et denique ## sanitatem, de non subordinatis probari videtur experientia saepe n. quis facit unum opus ob varios fines, quorum tamen quolibet ita moveretur, ut etsi alius non esset opus perficeret u: g: ieiunat aliquis ob temperantiam, poenitentiam, praeceptum Ecclesiae, vel proficiscitur Romam ob desiderium videndae urbis, invisendum amicum, salutandas reliquias sacras,

[margin: Exemplum]

quanquam Vasq. 3. p. d. 10. c. 8. n. 75. non improbabiliter existimat eiusmodi duos fines, qui singuli totales videantur, vel in unum tantum totalem convenire, ita ut singuli sint solummodo partiales, vel unum tamen ex illis esse finem motivum, qui scilicet inter caeteros est respectu agentis potissimus, et causa ut opus simpliciter fiat; alterum autem esse dumtaxat impulsivum, qui scilicet sit solum causa ut opus, quod alias fieret fiat citius, intensius, alacrius, aut alio modo, dicaturque impulsivus, quia non moveat animum simpliciter, sed iam ex alio fine motum impellat.

[margin: Quid Vasq. circa hoc?]

Porro si loquamur de finibus simpliciter ultimis, non possunt esse plures totales ut docet et S. Th. 1a. 2ae. q. 1. a. 5. et theologi cum illo alii, est n. de ratione ultimi finis, ut omnia ad ipsum ordinentur, ipse autem ad nullum, vel igitur unus finis ad alterum ordinaretur, vel non, si ordinaretur, tum ipse non esset ultimus,

[margin: S. non est quaestio de finibus simpliciter ultimis non possunt esse plures totales.]

si nō, tū alter nō esset ultimus, cū ad eū non omnia referrentur. Jam quod attinet ad caas maales et files nō pnt diversæ numero maæ, aut fiæ totales eudēs numero effectus principales seu idē compositū constituere in rigore Physico, nam de essentiâ numericâ identitatis compositi (abstrahendo ab identitate tm morali, aut sumptâ denominatione ab unitate, vel suppositi, vel subiecti) est aliqua identitas maæ et fiæ, saltem quo ad partes indeterminatas, uti dictū est † 1.

Notatio 3 eiusdē numero effectus p absolutam DEI poām pnt esse plures caæ efficientes totales eiusdēs ordinis dū successivæ, tum simul, est fere bōis sententia ex Fons. 5. Met. c. 2. q. 15. s. 2. Suar. d. 26. s. 4. n. 9. Murc. d. 4. q. 7. Rub. et alijs pmultis cū n. DEVS possit eudē v. g. ignē, quē ante cū igne tā quā caa quadā in suo ordine totali producebat conservare se solo, cur nō et possit conservare cū alio igne? item nō videtur maiori necessitate dependere effectus efficientis ab efficiente in suo genere, quā effectus maalis a maa in suo, atq pt DEVS facere ut idē effectus maalis v. g. quantitas ante consecrationem quidem sacerdotis dependeat a maa panis et post species consecratas destructas dependeat a qualibet alia, quā volet ipsi DEVS substernere, ergo quod si a. hæc fieri queant successivé cur nō et simul? præsertim cū eadem numero forma possit p absolutam poām simul pendere a pluribus

Eiusdē numero effectus pnt esse p DEI poām plures caæ efficientes totales.

Phi.

mais, eademq. ēt māa a pluribus formis totalibus informari? denig. n. apparet implicantia contradictionis, dicunt quidem 1°. si simul a duabus

Obiectio 3a

cais totalibus produceretur idem numero effectus, tus dependeret ab utraq. et n. dependeret, dependeret ex hypothesi quippe productus ab utraq. n. dependeret quia dependere effectus a cāa est indigere eius influxu, at si effectus ab unâ cāa totali producitur n. indiget influxu alterius, cu ēt permanere queat effectus influxu illo pereunte,

Solutio

sed R. effectu dependere ab utraq. cāa totali, dependentia a. ab altero n. dicit tales indigentiam influxus ab altero ut eo cessante res pereat, sit, sed acceptionem ESSE ab altero, sive ea aliunde idem ēt ESSE sumatur, sive non, quamquam dici ēt pt tales effectu pendere cu indigentiâ a qualibet cāa, ita ut sine illâ periret quatenus fit per hanc actionem, licet maneat quatenus simul fit ab aliâ cāa per aliam actionem, sicut si quid sustineatur a duabus columnis, quarum una sufficeret subtractâ unâ n. ruet rueret tñ in qm ab illâ

Alia

sustentatur, nisi adesset alia columna, dicunt 2°. sequeretur quod altera ex illis cais esset per se ex hypothesi nimiru, et n. esset per se, nam licet ab eā n. producatur effectus produceretur tñ ab alterâ, quod igr ab illâ producatur est per

Solutio

accidens. R. utraq. caam fore per se, cāa n. per se est a quâ directè, et per verum influxu procedit effectus cuiusmodi causa per se est utraq.? n. a. ea a quâ necessario et ex vi sua essentia

dependeat effectus, qualis cāā p se effec vere solus DEUS; dicunt 3º foret una actio ex hypothesi, cū sit unus effectus, et nō foret una hoc ipso q. quod sunt agentia totalia debet quodlibet peculia=ri actione influere. R. fore duas actiones non unam, unde tū nō vario diversificatur effectus, cū et naaliter duæ actiones realiter distincta in eundem effectū saltem successive soleant terminari, ut pt de pª productione et conservatione u: g: ignis, ex eo q. quod in proposito utraq actio sit simul nō sequitur procedere effectū fortiorē aut pfectio=rem, quā tm p alterutrā, quia virtus unius actio=nis cum alterā nō facit virtutem maiorē intensive, sed extensive p plures virtutes.

3ª

Solutio.

Notatio 5 idem numero effectus nō potest naaliter simul fieri a duabus (aut pluribus) cāis efficientibus totalibus eiusdem ordinis, quia altera utra cāā esset supervacanea, nāa a. nihil facit frustra, item unus numero effectus naaliter postu=lat simul nō fieri nisi unicā actione, at si essent duo agentia totalia fieret duabus actionibus, nam quolibet ex duobus agentibus sublato alterius tamen agentis concursus, actioq in proposito pmaneret, quod si duo ignes u: g: supnaaliter intra se penetra=tive ponerentur, adeoq applicati essent eidem parti subiecti, puta ligni neuter ageret ut agens totale, sed ut partiale, et porro quidem, si effectus sit capax intensionis aut extensionis producetur intensior aut maior aut velocius a duabus cāis, quā ab unā, unde duæ candelæ maius lumen efficient, quā una sola; sed hæc plenius inferius explicabitur in fra cāā efficiens.

Idē numero effectus nō pt naaliter simul fieri a duabus cāis efficientibus totalibus.

SECTIO IV

De caussis per accidens.

Ad notitiam causarum in communi pertinere et videtur causae per accidens, de quibus satis multis agit Aristoteles in 2. Phys.; dicuntur autem hic causae per accidens, cum agentia intendunt effectum aliquem per se, et praeter intentionem alius sequitur, qui vel casualis dicitur, vel fortuitus, unde duae potissimum sunt causae per accidens; Casus videlicet, et Fortuna; de quibus hac sectione nonnihil dicemus. Plura vide apud Suar. d. 19. Met. s. 12.

Cur causae per accidens sic dictae.

Conclusio I Casus si strictius accipiatur est causa per accidens illa carens, cuius actionem finis gratia susceptam rarus effectus praeter intentionem sequitur, et praeter naturalem inclinationem ut cum lapis deorsum ruens et centrum naturaliter appetens praetereuntem hominem laedit, vel occidit.

Quid sit casus?

Notatio I Casus in vulgari loquendi modo plerumque usurpatur pro effectu casuali (sicut et fortuna pro effectu fortuito) ab Aristotele vero et aliis post illum philosophis accipitur pro ipsa causa eiusmodi effectus, itaque vulgariter quidem casus dicitur laesio hominis per delabentem tegulam, Aristotelice autem ipsa tegula laedens; dicitur autem aliquando bonus casus, aliquando malus, bonus est exempli gratia si cadens e tecto lapis praetereuntis pomicam

Casus vulgariter pro effectu sumitur, Aristotelice vero pro causa.

praescindat ex qua periculose laborabas, unde
oppressâ tabe sanitas consequatur: malus a.
si te praeter eius intentionem vulneraret.

NOTATIO Casus pro causa sumptus habetur
nonnumquam, ut genus ad casum pressius acceptum, et for,
tunam, quâ quidem in significatione describi potest Alia casus definitio
causa per accidens alicuius effectus rari, consequentis praeter
intentionem ex actione, quae ob finem aliquem suscepta
sit, unde duae potissimum sunt conditiones casus ita Duae conditiones requiruntur
generatim accepti, quas ex Aristotele colligunt a. t. 48.
usque ad t. 53. 1a. est ut et positis causis tamen raro 1a. est ut positis causis raro tamen sequantur effectus casuales
sequatur effectus casuales aut fortuiti, sive ut plures
loquitur In paucioribus, sic positâ tegulâ dela,
bente raro sequitur occisio aut laesio hominis,
et positâ item fossione agricolae raro invenitur
thesaurus. 2a. est ut causa illa casualis habeat 2a. ut causa illa casualis habeat finem aliquem per se intentum.
finem aliquem per se intentum, sed cum eo tamen iste effe,
ctus ita coniungatur, ut non sit praecognitus, aut
intentus, unde casuales et fortuiti effectus dicuntur
non nisi respectu agentis improvidi et defectuosi,
respectu vero Dei nihil est casuale aut fortui,
tum, quare dixit Aristoteles 2o. Magnorum moralium c. 9. Deo pro nihil casuales.
ubi mens plurima ac ratio, ibi fortuna minima,
ubi plurima fortuna, ibi mens perexigua, quia
scilicet tanto saepius aliquid improvisum contingit
quanto minor est prudentia. Caeterum recte dedu
dit Aristoteles contra Veteres mundum non potuisse effectum
esse casum, eo quod effectus casualis supponat
aliquem priorem per se a causa intentum, nullus
a. prior sit mundo, cui deinde praeter intentionem
agentis mundus fuerit connexus, unde et dixit

t. 67. casu, et fortuna esse posteriores naa et mente.

Fortuna definitio. **Conclus 2** fortuna est caa per accidens rationalis cuius actionem deliberate susceptam rarus aliquis effectus praeter intentionem et cognitionem sequitur, ut cum fossor per se intendens terram eruere thesaurum praeter expectationem reperit.

Veteres fortunam finxerant deam. **Notatio 1** omissis nugis Poetarum et Gentilium, qui fortunam fecerunt Deam quandam inexpectatorum eventuum praesidem, Aliter fortuna dicitur ipsa caa ex electione agens, et quidem bona si effectus bonus, mala autem si malus, ut si fossor inveniat serpentem, a quo laedatur, vulgarem porro acceptionem fortunae pro ipso effectu fortuito iam supra indicavimus.

Fortunae aliqui opposuerunt fatum. **Notatio 2** fortunae sicut et casui opposuerunt aliqui fatum, quod Ethnici, et Haeretici male explicarunt pro inevitabili connexione causarum, cuius omnimoda necessitas sine ullarum causarum libertate oriatur, vel ex influxu caelorum, vel ex praescientia divina, verum cum id quod est libere futurum praeviderit DEUS ut libere futurum, neque ex eo, quod ille providit futurum sit, sed contra potius ex eo, quod futurum est ipse praeviderit, non oritur inde necessitas antecedens, et absoluta, sed tantum consequens, et ex hypothesi, quemadmodum omne futurum est futurum, et quod est, hoc ipso quod est et quamdiu est, non potest non esse, quod si per impossibile ponamus DEUM non praescire quid simus facturi, nonne tunc illi operationes liberas admitterent? atque tunc non aliter

operaremur, quam nunc, quia praescientia Dei non mutat nostram potentiam, aut modum agendi, neque est causa futurorum, sed ea supponit. Caeterum si per fatum non aliud intelligas, quam ordinem et seriem causarum divinae providentiae convenienter suis naturis assequentium uti describitur a Boetio aut ipsam et voluntatem, et potestatem divinam, quaslibet causas in suos fines praeordinantem, et sua providentia quasi potestatem quomodo conveniebat suae cuique naturae operandi sit catholice sentiens, nihilominus fati vocabulo abstinendum est propter periculum scilicet erroris ne fatalis illa necessitas inducatur, unde monet S. Aug. apud S. Th. 1. p. q. 116. a. 1. si propterea quisquam res humanas fato tribuit, quia ipsam Dei voluntatem vel potestatem fati nomine appellat sententiam teneat, et linguam corrigat et S. Gregorius alicubi, absit inquit a fidelium cordibus ut fatum esse aliquid dicant vide de fato plura apud Cons. Conimb. Suar.

Fati vocabulum abominandum.

Notatio 3 inter effectus fortuitos et casuales (saltem latius acceptos) censentur et monstra quae Artis appellat 4. 82. Physica illius quod per finem agit, sed de his hac notatione aliquid fusius. Describuntur igitur monstra communiter Effectus fortuiti, aut casuales naturae enormiter degenerantes a recta, et sua speciei consueta dispositione, huiusmodi sunt homo biceps, homo quadrupes. Sic dicta autem videntur monstra a monstrando, vel quod ab admirantibus hominibus monstrentur, vel quod saepe futurum aliquid insolens praemonstrent. Variis porro accidere potest illa degeneratio 1° ob materiae redundantiam, vel defectum per principium

Inter effectus casuales et fortuitos monstra quoque censentur.

Monstrorum descriptio.

Monstra a monstrando dicta.

degenerat sic monstra accidit 1° ob materiae redundantiam vel defectum.

dantur aliqui hoies septem aut sex digitorū in
unā manu, dantur item Gigantes et Polypheni,
S. Aug. l. 15. de Civit. Dei c. 9. ait se vidisse
dentem molarē Gigantis cuiusdā adeo magnum
ut in nostrorū dentiū modulos dissectus centū redderet
Gaspar Ruitz anno 1618 è Peru in Germaniā
scripsit vidisse se de Gigante quopiā ex illis
terris nodū tibiae posternae mediū, qui humanū
caput bene magnū facile aequarit, addit idem
clericū quendā sibi notū penes se habere duos
dentes molares cuiusdā Gyganti, quorū singuli
sint octo librarū, et ab aliis sibi narratū, q eius
dē Gyganti calvariā viderunt tā vastam, ut
sub illā homo Hispanus gladiū expedite rotare
posset. De costā gygantis quadraginta et unum
pedes longā refert Bernardus a Bradenbach
in suo itinerario, de alterius tibia pedū 26,
Venceslaus Hagetius; taceo et ob māa redundantiā
alia monstra, Strabo et Mela memorant in campo
Maurā nō procul a Tripoli serpentem fuisse Ju
geri longitudine et crassitudine tantā, ut equites
ex utraque parte equis insidentes se invicem
intueri non possent, tanto oris hiatu ut equitē
simul cū equo facile reciperet, quālibet vero
squamā ab equitis clypeo maiorē deprehensā.
Albert. Magn. scribit mulierē quandā Germa
niae septuaginta duorū infantiū abortū simul
fecisse, aliam a septuaginta infantibus, sed
et aliā erecisse in pelvim corpuscula aurī

ularis digiti magnitudine &c: pp posterius puta defectum mãae dantur hões nimis parvo n.g. capite, vel paucioribus digitis, vel nanis, Nicephorus scribit L. 12. hist. Eccles. c. 37. in Aegypto fuisse, qui ad perdicis duntaxat magnitudinem creverit, Cardanus L. 11. narrat suo tempore circulatum esse virum ptecta aetate cubiti longitudine in psytacis caveâ, 2° fit illa degeneratio et enormitas ob mãae pmixtiones, unde plurima monstra in Africa, ubi ad paucos, qui dantur amnes aquandi cã variae ferae conveniunt. 3° fit ob dispositionẽ loci in quo formatur foetus, vel ob dispositionẽ qualitatum, et influxus coelestis, & hinc narrat Sot. a se visũ monstrũ hõis ex cuius ventre pendebat alius homo praeter caput, aiunt n. si mãa seminis p interiectã in matrice membranã dividatur sed membrana tũ ex parte rumpatur tũ ex parte coalescere duos foetus, unde et visi aliqñ hões gemini, qui quidem partes inferiores umbilico tenus in unũ coaluerunt, superiora a. duplicata habuerunt. De ovis ait Arist. si duo vitella habeat n' tñ divisa membranis nasci pullos. quadrupedes geminos a. discretos pullos prodire si vitella p membranã oio disterminetur, pp varias qualitates nascuntur aliqñ infantes barbati. 4° fit ob imaginationẽ et fantasiam, unde pendet p sympatiã vis formatrix seminis sic refert Ludovic. Septalius in Arist. proble matib. scribens natũ esse Europaeo Aethiopem

pp defectum mãae et monstra fiunt.

2° fit illa degeneratio ob mãae pmixtiones

3° fit ob dispositionẽ loci in quo foetus formatur.

NB

4° fit ob imaginationem

sive nigrum hominem, eo quod mater praegnans saepe
pictum in tabula huiusmodi hominem aspexerit,
sic Gen. 30 oves per industriam Jacob factae
sunt maculosae obiectu virgarum varii coloris, sic
nativa quaedam signa in caetero quibusdam im-
primuntur, ut moris, ranae, manus uvarum, quae
orta sunt ex terrore, aut vehementi imaginatio-
ne eiusmodi rerum cum uterum ferret mater, sic
ferunt gallinam dum ovis incubaret milvi aspectu
territam pullos exclusisse capite milvino, sic
foemina quaedam hirsutum puerum peperisse dicitur
quod imaginem S. Joa. Bapt. fortius sibi
impressisset. Caeterum monstra quaedam eveniunt

Monstra quoque eveniunt ex particulari col. Dei voluntate.

aut monstro similia ex particulari Dei voluntate, sic
iuveni cuidam imberbi ad flagitia suspenso bar-
ba et canicies repente excrevit ad indicandam
aeternitatem in illo futuram si vitam mel in-
gressus esset ut refert ex S. Bern. Baldes. l. 3.
sic Bilgefortis quae Germanis S. Vngermenus
dicitur barba et ob tuendam castitatem enata est,
sic ante excidium Hierosolymitanum bos agnum
effudit, aliaque accidere permulta prodigia, de
quibus Josephus et alii historici, sic scribunt
Margaritam Comitis Hollandiae filiam quod
paupercula quaedam geminos enixa deterius
suspectum haberet peperisse una vice diversi

18

sexus infantes 364 qui geminis pelvibus bis
baptisati. Caeterum advertendum est adhuc cir-
ca monstra rara contingere in mixtis mani-

matis, frequentiora in animalibus, praesertim aquatilibus, quorum fluida, ac mollis materia variari facile et corrumpi pt, caeteri item qdam monstra in uno loco, quae pro talibus in alio n habentur, ut hoiem nigrum apud nos, album apud aethiopes. Denique p analogiam quandam ad effectus naales et peccata moris et artis monstra appellari; vide de monstris plura apud Bineda, Conimb: Dolz. l. 2. disp. mag.

p. Animalibus aquatilibus frequentius monstra contingunt.

PARS IIa.

De caussa materiali.

Inter caas internas compositi 1a occurrit, quae maa di, de ea prout est principium rerum naalium sat multis dictum e supra. t. 1. t. 2. nunc quaedam de ea disputanda sunt, prout est caa quaedam se ipsam rebus naalibus tribuens, q tn ut postea patebit latius ptt, quam 1m illud principium.

De maa agit prout est caa tribuens se rebus naturalibus.

SECTIO Ia.

Quid sit et quaenam caussa materialis?

Duo in hac s. quaeruntur 1o caae maalis definitio, 2o quaenam res sive entitas maaliter causet, qsito cuilibet sua conclio respondebit.

Cae maalis definitio.

Conclus 1 Caa maalis est id ex quo fit aliquid cum insit ita Arist 2 Phys t. 28.

Id. genus in hac definitione

Notatio 1 + particula Id igitur genus proximum nimirum caa, quod quidem et includit genus remotum nempe principium. p particula ex quo

differentia.

fit aliquid cum insit habetur differentia excluditur itaque efficiens et finalis, cum in definitione dicitur

Quid p ex quo elegatur

(ex quo) nam efficiens est id a quo fit aliquid, finis est id, propter quod, immo et potius fiat appellatur id, per quod, quam ex quo illa non fit aliquid tamquam per partem actuantem et perficientem, ex maa tamquam ex parte subiectiva et quam inchoate compositione totius alias cum et forma intrinsece ad constitutionem compositi conveniat, utcumque et dici pt, id ex quo. Sed tamen in definitione caa maalis, p particula ex quo intelligendum erit, tamquam ex parte subiectiva. Cum dicitur in

Quid cum insit

proposita descriptione cum insit excluditur privatio et significatur praeterea primarius et principalis effectus maae nempe compositum, cui semetipsam intrinsece coicare debet, ipsique adeo inesse.

Caa maalis latius sit, quam maa 1a

Notatio 2 caa maalis latius pt quam maa 1a supra descripta, nam definitio caa maalis competere pt non tantum subiecto 1o compositi substantialis, aut formarum substantialium i. maa 1a sed cuicumque alteri subiecto respectu cuiuscumque fiae quam recipit, et recipiendo actuale compositum efficit, sic igitur angelus etsi cum illa tamen actuale compositum efficit, et aia rationalis et quantitas respectu formarum accidentalium sive spiritualium sive accidentalium comprehendit.

per q. caa maalis dicatur sit esse vel maa 1a vel fiae substantiales vel accidentalia

Conclus 2 res quae caa maalis esse pt causetur tam maa 1a, tam fiae substantiales, tam accidentia, et conclusio per suas notationes explicabitur.

+

Quænā sit caussa mãalis

NOTATIO 1. mãa pʳ. quæ est, ut supra vidimus t. 1. q. 2. substantia quædā incompleta est cāa mãalis formarū substantialiū mãaliū, et licet aīa supponat fīās partiales (de quibus alibi) hæ tñ propriè n̄ sunt subiectū sustentans animā, sed dispositiones quædā substiales ad eā, eadem mãa pʳa est cāa mãalis immediata Quātitatis et ad eā recipiēdā sola sufficit, cū et sufficiat ad sustentandas fīās substiales, et abūdè habeat proportionē ad quātitatem, ita sentiūt Murc. 1. Phys. d. 1. q. 8. Perer. Conimb. Suar. d. 14. s. 3. n. 25. et 42. qui cit. n. 57. tradit quātitatem esse proprietatem mãæ coævā, cū mãæ nis habeat aliā proprietatem et magna sit similitudo mãæ, ac quātitatis, utraqȝ ẽ. passiua formarū neutra propriè actiua, et in omnibus mãam habentibus repitur quātitas, q̄ et probabiliter efficitur a materia, et incorruptibilis est ut docet cit. Suar. abstrahendo nunc ab indiuisibilibus, vel n. corrūpetur desitione subiecti, atq hoc est incorruptibile vel a contrario, sed nullū ht, vel quā mãa n̄ esset diu durabilis, sicut sonus, sed nulla huius rei expiētia, quare in augmētatione, rarefactione, condēsatione variè duntaxat quantitatem modificari docent n̄ produci aut corrūpi, sed hac de re alias

Mãa pʳ est cāa mãalis formarū substantialiū.

NOTATIO 2. formæ substātiales sunt cāæ mãales respectu multorū accidētiū, sic anima rationalis recipit immediatè quasdā potentias, et his mediātibus et accidētia spiritualia actuū

Fīæ substiales sunt cāæ mãales respectu multorum accidentium

et habitus, sive materialis, sive supernaturalis, quæ quidem potius realiter discrepant a forma, quod suo loco disputabitur. Sic in Angelo quoque, qui est forma assistens, sunt nonnulla tanquam in subiecto sine accidentia, sic modi spirituales, ubi in forma spirituali, materiales vero in materiali, et ubi et relationes, sicut et aliqui et modi sunt in materia, et aliqui in accidentibus, ut eorum ubi intrinsecum et extensio, tametsi non semper modus inhæret modificato tanquam subiecto, ut supra dictum est de unione. Cæterum totum compositum dicitur subiectum denominationis, esto nullum accidens sit in ipso inhæsive, nam homo e.g. dicitur scire, intelligere, videre et ipse Physicus, ipse Logicus appellatur, licet habitus Physica aut Logica immediate sit in illa, mediate autem in anima, ita Muro. l. c. et Suar. cum aliis.

Totum compositum est subiectum denominationis

Notatio 3 accidentia sunt et eadem materialia respectu aliorum accidentium, de spiritualibus et materialibus iam ante indicavimus, accidentia vero absoluta materialia sunt omnia immediate in quantitate, et hac mediante in sola materia inhæsive, probatur potissimum ex mysterio sacræ Eucharistiæ, ibi enim accidentia panis, ut color, calor et similia subiectantur in sola quantitate, cum destructa sit materia et forma panis, ergo et ante in sola quantitate subiectabantur, alioqui fieret distinctum miraculum a transubstantiatione atque miracula non sunt multiplicanda sine necessitate, ut communiter docent Theologi, si vero dicit aliquis aliud accidens non accidere sine inesse accidenti intelligitur tanquam ultimo subiecto. Ex his

Accidentia sunt et eadem materialia respectu aliorum accidentium

porro colligitur formas substantiales materiales non esse subiectum accidentis, nisi modalis, caetera enim accidentia vel spiritualia sunt, adeoque in subiecto spirituali, vel corporea, quae omnia sunt in quantitate et materia, colligitur item unum accidens esse saepissime subiectum, et causam materialem alterius, utrum vero unum accidens respectu alterius dicendum sit subiectum QUOD an subiectum QUO controversum est, aiunt dicendum esse potius subiectum UT QUO, non esse subiectum UT QUOD significare sustentationem sufficere, quoad esse, non tamen quoad inesse, quod non competat accidenti ratione alterius accidentis, unde sublatâ substantia naturaliter perirent accidentia

SECTIO IIa.

Quae sit vis caussandi, caussalitas et effectus materiae

Ad intelligendam causam materialem tria adhuc quaeruntur 1o quae sit in materia vis causandi seu causabilitas, ut appellant. 2o quaenam causalitas. 3o quinam effectus, de quibus pro se quentes conclusiones.

Conclusio 1a. Vis et facultas causandi nihil est distinctum a materia ita Rub. Suar. et alii communiter. Probatur quia illa vis nihil est aliud quam potentia subiectiva, seu passiva materiae, per quam sustentat et recipit formas hac enim positâ sufficienter apta est materia in suo genere ad causandum concurrat, atque illa potentia subiectiva nihil est a

Vis causandi nihil est distincta a materia. probatur

parte rei distinctu ab entitate mãæ g° nec
vis causandi.

Vis cau̅sa̅di n̄ tm̄ i̅tel̄git de mãa sed de oı̄ s̄bıcto.

Notatio 1 quod vis causa̅di mãaliter
nihil sit diversum a mãa n̄ tm̄ intelligeñd
est de mãa illa 1ª et substiali, sed et propor
tionaliter de oı̄ alio subiecto, quod cãæ mãalis
raoem subire p̄t nã et causabilitas in accidente
nihil ē aliud, quã ipsa accidentis entitas q̄ recipe
alıqd p̄t, et pro confirmatione eius identitatis
inter causabilitatem et entitatem cãæ faciunt
et q̄ dicta sunt t. 1. p. 2. s. 3. de pōa mãæ, q̄
accomodari alijs quoqȝ poterunt.

Pntia reqrit ut entitas mãæ operet̄ suã causabilitatem.

Notatio 2 ut porrò entitas mãæ possit oper
cere suã causãlitatē (de qua postea) requitur
et intima pntia localis ad formã cũ fieri nequeat
ut mãa sustentet aut recipiat formã, nisi indi
stantem, hæc tñ pntia n̄ est ipsa unio, ut alibi dictū
est, tali n. posset et nondū tñ fia esset unita mãæ
sicut nec dæmon ē unitus obsessis, quibus ē intime
pñs, cū aliq et alias dispositiones easq varias
exigunt loquuntur de cursu rerū naali, nam su
pnaaliter et in ordine ad pōas absolutas fia p̄t
uniri nudæ mãæ, ut alibi significatū ē

Caalıt̄ mãæ est sustentão fiæ tã in fieri quã in facto

Conclusio caalitas mãæ ē passio seu susten
tão passiua fiæ tã in fieri, quã in facto eē ita Fons.
5. met. c. 2. q. 1. s. 3. et 4. pbr̄ qa caalitas mãæ ē id
p quod mãa fıliter concurrit et esse tribuit effectui
sed passio est talis, pōa. n. passiua ut ē mãa n̄ aliter
dat esse quã patiendo et sustinendo effectū g° pbr̄ et

pbr̄ quod n̄ tm̄ sit fieri

quod passio n̄ tñ in fieri sit caalitas (ut multi
admittunt cũ Rub. Suar. et alijs) sed et in facto esse
qa n̄ ē rao cur 1ª productioni rei respondeat passio
et n̄ respondeat et conseruaoı̄, qn res iã ē in facto eē

BLB BADISCHE LANDESBIBLIOTHEK
gefördert durch Baden-Württemberg
MINISTERIUM FÜR WISSENSCHAFT, FORSCHUNG UND KUNST

si g° passio est caalitas in fieri erit et in facto ee cum n̄ minus concurrat ad effectum in facto, quã in fieri: dein si alia eet caalitas mãae in facto ee tũ eet unio hanc. n. assignant aduersarij, sed unio n̄ ē g° pbr. min. oīs caalitas ꝯ mãa prior suo effectu cũ sit uia ad effectũ, sed unio n̄ ē mãa prior effectu, puta fõa, aut composito g° unio n̄ ē caalitas, pro pima Min. pbr qa unio dpendet a fõa tãquã modus a modificato sine qua ea n̄ata ma n̄ pt existere g° ē natã posterior, itē unio ē caalitas fõae, caalitas a. ē actus 2us caa ipsa ht se ut actus 1us g° unio est posterior formã.

Praeterea mãa ht unionem cũ substia anima rationalis et tñ n̄ est caa aiae rationalis, unio igr n̄ est illius causalitas, nec pt dici, quod mãa n̄ aliter concurrat ad formã et compositũ quã terminando relatiõẽ unionis, alias et uerbũ diuinũ terminando relatiõẽ unionis hypostaticae exerceret causalitatem caae mãalis, et qlibet terminus in suam relatiõẽ, quod omnes negant, caeterum, quod dictũ est, unionem n̄ esse priorẽ composito ille de composito mãaliter sumpto quo ad partes principales, cuiusmodi sunt mãa et forma.

Notatio 1a causalitas mãae .s. passio est et 1us et immediatus effectus mãae, sustentatur .n., et in existendo dependet a mãa, tñ respectu ipsius n̄ est opus aliã causalitate, sicut nec efficienti opus est aliã actione, ad ipsã actionem, tã etsi actio ēt aliquo modo dicatur effectus agentis, quamuis immediatus, et n̄ in eã significatione quã caeter accipe solemus effectũ pro aliquo, quod differt a causalitate, neq uero necessũ est, ut causalitas sit quid mediũ, inter caã et primũ effectũ. Caeterũ aduertunt passionẽ, quae est causalitas in

Caalitas mãae seu passio est 1us effectus eius

fieri sæpe distingui a passione in facto esse, quia scilicet diversa actio est conservativa a prima productione, cum non possit productio perire etiam debet passio illi respondens, sed unde procedit effective passio? Censent qui Adiquum realiter distinguunt passionem ab actione, probabile esse eam positis requisitis passionem ab actione quandam resultantiam ex materia produci, et quia actionem et passionem sola ratione discriminant, aiunt id, quod producit actionem producere et passionem, licet actio minus proprie dicatur produci, cum sit ipsa productio

Passio respondens actioni substantiali est aliquid substantiale

Notatio 2a Passio quæ respondet actioni substantiali (qua producitur terminus substantialis) est etiam aliquid substantiale illi non modi substantiales sunt, qui pertinent ad complementum substantiæ in esse, vel in fieri, atque passio, seu receptio formæ substantialis pertinet ad complementum substantiæ compositæ in esse, et in fieri ergo est modus quidam substantialis, quando ponitur in prædicamento passionis, sed revocatur ad substantiam, illa vero passio, quæ est receptio formæ accidentalis accidens est, non aliquid substantiale ut indicavimus in Log. de prædicamento Actionis et Pass.

probatur

Unio communicat se composito terminative non causative.

Notatio 3 tametsi unio, sit per quam materia se communicat composito terminative, tamen non est per quam se communicat causative, non quidem negatur unionem requiri ad hoc, ut materia illam patiens communicet se composito, sed non idcirco unio est causalitas materiæ ad constituendum non compositum et requiritur forma, quod tamen non dicitur causalitas materiæ. Si dicas

Obiectio

illud est causalitas mãæ respectu compositi, quo posito in mãa cum fõa ponitur compositum, et quo sublato tollitur, sed positã unione in mãa ponitur compositũ ergo. Rx distinguo maiorem, quo posito, si ex eo ꝑcipie (ac) solo posito ponatur etiã compositũ concedit, si ex eo n ꝑcipie, et solo posito tanquã ex principali, sed ex eo solũ, tanquam ex complemento, et ponatur compositũ nãale, tunc ē causalitas mãæ, negatur. Verũ ex his sequi videtur. ni composito esse ꝑter mãam fõam et unionẽ etiã passionem, adeoq contra comm sententiã quatuor quaedam ad compositũ nãale exigi Rx concedendo sequal. q n ē contra communem, solent tñ plerumq tria dūtãpat nominari scẽt mãa, fõa, et unio, q̃a unio supponit passionem, aut passio subitgi p̃t nomine mãæ recipientis. — Solutio. / Solutio.

Conclusio 3 effectus mãæ sunt actio, passio unio, fõa tã accidentalis, quã substantialis (excepta animâ raonali) et compositũ ita Suar. et alij. Pbi (probatur) id quod a mãa accipit aliquod esse est effectus mãæ, sed hæc accipiunt aliquod esse a mãa ergo. Pbi minor quaecumq vel includunt ipsam entitatem mãæ in sua essentiã vel ex eius poa educuntur accipiunt suum esse a mãa sed hæc vel includunt in suâ esntia entitatem mãæ scẽt composita vel educuntur ex poa mãæ ut actio, passio, unio et fõa ergo accipiunt aliquod esse a mãa, q tñ oia nãaliter sunt īlligenda — Qui sunt effectus mãæ / pbr.

Notatio 3a cum ea, quæ in conclusione enumerata sunt claudantur in composito uno effectus adaequatus dici p̃t compositũ, cui et tanquam effectui ut appellatur principali mãa ē propriè in — Effectus adaequatus mãæ est compositus.

trinseca, nisi intrinsecum sumatur pro eo, quod est intime praesens, ac indistans a suo effectu, quo sensu materia cuilibet effectui suo est intrinseca cum ab eius causatione tamquam conditio quaedam requiratur intima praesentia et indistantia ab effectu, quod supra indicatum est concl. 1.

Cur causa rationalis ab effectu materiae excludatur

NOTATIO 2. exceptimus in concl. animam rationalem cum n. ea nec intrinsece constet ex materia, quippe substantia simplex, uti manifestum est, neque et ex potentia ullius materiae educatur ut dictum est sup. t. 1 idcirco quo ad suam entitatem ex omnibus suis sola non est effectus materiae, materialiter quidem loquendo, nam supernaturaliter id est convenire potest aliis fiet tum substantialibus tum accidentalibus uti supra quoque docuimus. Quando autem aliqui Auctores dicunt

Obiectio cum solutione.

animam rationalem esse effectum materiae quo ad informationem in re plus non dicunt, quam eius unionem cum corpore causari materialiter, adeoque materiam esse causam unionis, in quo a nobis non dissentiunt, sive deinde illa unio sit materialis, sive spiritualis, ut aliqui volunt.

PARS IIIª

de caussa formali

Causa formalis altera pars intrinseca compositi.

Altera causa interna dicitur formalis, quae ad constitutionem compositi naturalis intrinsece quoque concurrit, de hac eadem fere quae dicenda erant ante de causa materiali, quare duabus iisdem sect. absolvemus interim fiunt ea quae sup. t. 1. p. 3. de forma tamquam principio rerum naturalium tradidimus et multum huc faciunt et fere supponuntur.

Sectio Ia.

Quid et quanam sit caãa formalis?

Explicabitur hic 1o definitio caãæ formalis 2o quænã entitates exercere possint causalitatem caãæ formalis.

Conclusio 1. Caãa formalis est, quæ intrinsece complet esse rei ita Muric. l. 3. ad 5m Phys. q. 3o

Caãa formalis est, quæ intrinsece complet esse rei

Notatio 1a hæc definitio est explicatio quædam eius definitionis, quam dat Aris[tote]les 4. 2 . . . nam formam appellat raõem ipsius quod quid erat esse rei, sive quidditatis, generis loco subintelligitur in datâ definitione Causa quæ et principium involuit reliquæ particulæ differentiam indicant, per particulam igitur Intrinsece excluduntur Efficiens et finalis, per Complet esse rei excluditur mãa, quæ non complet esse rei, ubi tamen advertas quod complere esse rei sive quidditatem non tantum conveniat formæ substantiali, quæ mãæ superveniens tribuit composito substantiali ultimatè certam essentiam et quidditatem, verum et formæ accidentali quæ proportionaliter et adveniens subiecto complet quidditatem compositi accidentalis, ut explicat Muric. l. c. unde aliqui caãam formalem ita descripserunt, ut sit actus formalis, qui adveniens parti perfectibili illam perficit et certam quidditatem composito tribuit.

Generis loco, ponitur caãa, differentiæ cæteræ particulæ.

per Intrinsece excluduntur efficiens et finalis

per complet excluditur mãa.

Caã filis latius accipitur quã fũa, cũ ipsa, et fũæ accidentales compre hendat.

Notatio 2 Sit igitur caã filis latius accipi, quam formal quæ ut principiũ corporis naãlis supra t. 1. p. 3. s. 1. descripta est ex Suar. substantia quædã simplex et incompleta quæ ut actus mãæ cũ eã constituit essentiam substiæ completæ, ꝑ naã sub caã filis comprehenditur, et fũæ accidentales ut infra explicabitur; cæterũ quæ revocentur ad caãm formalem diximus p. 1. huius tractatus s. 2. c. 1. n. 1. quam doctrinã vide.

Caã filis pñt esse et fũa substialis et accidentalis, modalis et nõ modalis

Conclusio 2 caã filis esse sit et forma substialis et accidentalis modalis item et non modalis ita Suar ex cõi phorũ sententiâ, hæc conclio probabitur et explicabitur ꝑ notationes aliquot sequentes, sit igr

Cũ hæ fũæ sint actus compositi pñt fieri dici caæ files.

Notatio 3a cũ fũæ istæ in concloe nominatæ sint fere actus et partes componentes aliquod compositũ sive substiale, sive accidentale pñt fere eẽ caæ files: modi tñ minus proprie tales censentur eo, quod nõ causent ꝑ distinctam realiter a se ipsis causalitatem, at fũæ denominantes tñ extrinsece subtã ut actio ad rẽ actã, visio ad rẽ visã nõ sunt veræ caæ files respectu rerũ denominatarũ, qa nõ uniuntur cũ illis realiter et Physicâ causalitate, esto uniantur cũ eo subto cui sunt intrinsecæ ut actio cũ agente, in hoc a. quod nullã õio habeant causalitatem differunt a modis, q qẽ hñt aliquã licet nõ realiter a se distinctã, interim huiusmodi fũæ respu subtorũ extrinseco, rũ fũæ dicuntur ꝑ quãdã analogiã, qa et file significatũ sunt taliũ compositorũ, et cũ ipsis subtis ꝑ qualẽ quarẽ habitudinem aliquo modo copulantur. Porrò a fũis nõ trinatis peculiarẽ aliquod esse ob

ipsa mãa; fia, et unione distinctũ ut aliq. existimãt
in quib. ẽ Vasq. alioqn. n. totũ compositũ adhuc realiter
distinqueretur a mãa et fia cũ ei unitis, cuius contra
riũ sup. tradidimus deinde aia v. g. hoc ipso quod ve"
lut fia suo obto unita sit totũ inde conflatũ facit ani"
matũ, adeoq. et vivens et corpus, sicut et albedo hoc ipso
quod unita sit subto facit inde albũ, proindeq. pecu"li
are illud esse derivatũ gratis assignari videtur."

NOTATIO 2 cũ plura accidentia possint esse in eo
dem subto, humiditas v. g. et frigus in eadem aquâ
pt et põe ẽe naaliter plures effectus files accidẽtales
sed plura tñ composita nõ denominabuntur, qa nõ sũt plura
supposita, q. tñ p. noẽn concretũ naaliter significari
solent, quare idem compositũ raõe humiditatis dr humi
dũ, et plures fias substiales et accidẽtales quoq. contrarias
qua qdẽ contrariae tñ sunt iã supra diximus pt diuinã põa
ipsiẽ posse uni mãa, quaedã tñ accidẽtales concipiunt v. g.
absolutũ assẽsũ et dissẽsũ p. respectu eiusdem obti for
malis qa supponunt contradictorias raões illius obti puta
idem absolute verũ et nõ verũ, idẽ absolute oĩbus specta
tis bonũ et nõ bonũ ut advertit Murc. Quod si porrò fia
canis v. g. et equi eandem numero mãa informarẽt
essetq. una dũtaxat substẽtia fieret quoq. absolute
unũ numero compositũ nõ tñ chimericũ, chimaera
dr. ut ẽe mãa unã p se, ex plurib. totalib. conflata, raõ
est, q. coitur assignari solet, qa multiplicaõ tñ concreti
tũ substatiuũ, qua adiectiui reqrit multitudinẽ suppo
sitorũ siue subsistẽtiarũ, atq. in proposito foret unũ
solummodo suppositũ, adeoq. canis dici põet equus, et
equus canis licet mãa canis nõ foret mãa equi, si v.
utraq. mãa haberet diversã subsistẽtiã fierẽt duo
supposita ppt duas subsistẽtias, nec põet unũ de al
tero pdicari, neq. implicat unã mãa in duobus compo"
sitis hẽe duas subsistẽtias, subsistentia n. res reddit

In eodẽ subto põt esse plures effectus files accidẽtales plura n. accidentia põt esse in eodẽ subto.

Si fia Equi et Canis informarent eandem numero mãam essetq. una subsistentia, fieret absolute unũ compositũ.

incoirabiles, ~~uniri~~ alteri supposito, ita ut prior suppositalitas p posteriorem terminetur, n ut eadem nãa pluribus suppositalitatib. terminent. Quod si p divinã pōam una numero fõa iungatur diversis mãis, quod fieri pt tum si fõa accidẽtalis fuerit ex eã et subtis fient, et dnominabunt diversa composita p diversitatem suppositorum, q sufficit ad multiplicationẽ tm adiectivi, si a. fuerit fõa substialis fiet unum nro compositum, etsi plura supposita, qa ad multiplicaõem tmi substantivi requirit multiplicitas tam fõa, quam compositi, unde si una aĩa eet in duobus corporib. esset unus homo. De modo utrum idem possit afficere plura subta connaturaliter negat tn hoc fieri poe, cum nãa cuiusq modi sicut a subto essẽtialiter pendeat, atq ab alio subto n penderet essẽtialiter aliosq sine miraculo, naaliter et semp ita penderet, q. uni p essẽam convenit, semp et naaliter convenit.

Si aliqua fõa substialis cum pluribus iungat diversis mãis, fieret unum compositum, n item accidentalis.

Notatio 3. Fõa aliqua accidẽtalis absoluti spiritualis pt p dõam poam informare mãa, et contra acns mãale pt eẽ in subto spirituali et albedo in angelo, qdã adiungunt quantitatẽ requiri, qr n. accidens spirituale cum sit indivisibile n poe poni in subto divisibili, nisi vel subtum contrahatur ad punctum vel acns in unico puncto subti ponatur, ubi supponunt hi acns spirituale esse indivisibile extensive n intensive, alij negant de ubi angelico, qua hoc sentit Mare, sed obtius ẽ quod diximus ga dicta adaequatus mãa fõe talquam poa passiva n ẽ tm fõa mãalis (alioqui nec ab aĩa raõnali informari possit) sed quaelibet fõa quae cum eã conjungit; Item sicut fõa aliqua mãalis habet rationem mãalitatis sibi essẽtialem hic, eo quod sic naaliter fiat, et qa ista dependeat a mãa cum tn supernaaliter sine illa dpendẽtia causali et extra et intra mãam poit existere, ita acns spirituale essẽtialiter erit id, quod si conditioni suae relinquatur naali informet et educatur a subto spirituali licet p poam deinde absolutam aliter contingat denique acns aliquod supnaale licet n modo spẽ sed et solo ordine differat a naali tn educi pt ex subto naalis ordinis, illudq informare cur ergo n poit acns spirituale eẽ in subto mãali et contra, praesertim cum et acns spirituale et mãale in coi raõe fõae et subtum item spirituale et corporeum in coi raõe causae mãalis et subiective conveniant.

Forma accidẽtalis absoluti spiritualis pt p divinã poam informare materiam primam.

Hinc vero multo magis consequi videtur unam aliquam formam absolutam ex hac sua materia in aliam, itemque unam partem formæ materialis ex hac sua parte subiecti in aliam transferri, eique uniri posse, puta animæ leoninæ partem, quæ est in capite cordi aut pedi, tametsi id semper fieri debet actionibus realiter distinctis ab ijs quibus eiusmodi forma in priori sua materia naturaliter conservabatur, ita vero sentiunt de formis absolutis non de modalibus, quæ cum seipsis creantur quis subtis perire debent unione cum illo subito pereunte.

SECTIO II

Quæ sit vis caussandi cau-salitas et effectus formæ.

Triplici huic quæsito quod titulus sectionis involuit, triplici quoque ut supra de causa materiali conclusione respondebitur.

Conclusio I. Vis et principium causandi formæ nihil est distinctum ab ipsa entitate formæ, ita communis sententia cum Suar. Rub. et alijs. Probatur, si non vis illa, sive potentia esset aliquod accidens tunc ex forma substantiali et materia non fieret unum per se intercede-ret non accidens, item sicut aptitudo materiæ ad cau-sandum nihil est ab eius entitate diversum, ita et forma per seipsam apta est ut materiam ac subiectum tanquam pars eius actuet et compleat

Vis causandi formæ est ipsa forma

ipsa

Notatio I.a est quod vis causandi ipsa aptitudo quam habet forma ad informandam materiam, et constituendum compositum quæ, ut tradit Marc. d. 2. q. 10. non oritur ex unico gradu essentiæ eius sed ex omnibus simul sumptis, ilia per hanc potentiam tribuendi se alteri

Vis causandi est aptitudo, quam habet forma ad informandam materiam.

tanquam spem et determinationem appellare uidetur formam nomine ἐντελεχείας ut et supra uidimus, qua si quae finem, terminum, et perfectionem specificam talis cuius continet, quod potissimum competit formae substantiali, ut apparet.

Requiritur pratio loco alterius ut forma informet.

Notatio 2 Condicio formae, ut causalitatem suam, de qua mox dicemus exercere possit, est praeter existentiam intima praesentia cum materia, sicut supra etiam de condicione materiae dictum est, et recte sane tradere uidetur Suar. et de potentia absoluta non posse formam suum effectum sine hac condicione praestare, quis non capiat formam loco distantem posse constituere compositum cum ea? quae est Praestituti cum materia quae est Romae? porro si de ordinario cursu naturae loquamur requiruntur et dispositiones materiae, ut forma saltem substantiales ingrediatur, ut et supra indicatum est de ipsa materia in ordine ad formas substantiales.

Causalitas formae est informatio materiae

Conclusio 2 causalitas formae in fieri et in facto esse est unio per passionem sustentata, quae et dicitur informatio, uel actuatio materiae, uel compositio ita Murc. Fons. et alii. Probatur illud est causalitas formae respectu compositi, quo forma concurrit, et dat esse suum composito ut suo causato, sed unio est id quo forma concurrit, et dat esse composito, non enim aliter causat compositum quam seipsam tribuendo ut actum materiae, quod fit uniendo se materiae tanquam parti patienti ergo unio est eius causalitas respectu compositi, utrum autem sit etiam causalitas respectu expulsionis formae contrariae postea patebit, cum dicetur de effectu causae filis.

Unio de sustentatam per passionem materiae

Notatio 3a diximus in conclusione causalitatem formae esse unionem sustentatam per passionem,

quia alia n. sufficit ad caãs filem, si solũ termina plbi.
tiue n. passiue penderet ab altero, cãa naq3
filis supponit maiares, adeoq. caalitas formæ cau
salitatem mãæ, uti notat Suar. d. 10 Met. s. 1.
n. 24. ubi q°. n. est sustentatiõ passiua, ibi n.
est unio caalis fiã, quare si totũ compositũ p di
uinã poãn crearetur, tũ nec adest cãa mãalis
nec filis. Porrò unio modorũ nihil est ab ipsis di
stinctũ, ut supra diximus t. 1. p. 3. s. 2. uni
ūtur n. modi seipsis, at uerò in reliquis fiis, tum
substãalibus, tũ accidẽtalibus est modus ex nãa rei
distinctus, ut ibidẽ significatũ.

Notatio 2 Rub. et fere Suar. aliiq. opi Fia est ét cãa in fieri contra Rubiũ.
nantur contra id quod in concl. indicauimus
fiãm n. esse cãam in fieri, sed tm̃ in facto esse, sed
uerior ẽ nra sentẽa, sicut n. compositũ pma
nenter constat ex fiã u. g. substãali tanquam
ppria parte essẽtiæ ita et fit ex formâ tan
quã ppriâ parte essẽtiæ, et quæ proinde caalitas
sit in facto esse uidetur et esse in fieri, neq. se
quitur quod uult Rub. idẽ esse cãas suimetipsius
~~seq~~ ipso prius, fia n. n. est suiipsius, sed compo
siti cãa et composito prior. si dicas p eandem acti Obiectio
onẽ fit forma et compositũ q°. si forma est compos
iti fieri cãa, erit cãa fieri suiipsius. R. imprimis Solutio
argumẽtũ n. procedere uniuersaliter de oibus
formis, ut plt ex animâ rationali, sed de iis
dũtaxat, quæ educuntur e poã mãæ, proindeq.
n. uerum debere negari ullã fiã esse cãam com
positi in fieri. 2 deinde actio illa eductiua n. est
oio simplex, sed aliquo modo composita ex fieri
fiæ, et fieri unionis, ac prius nãa terminatur
ad esse fiæ, quam ad inesse, siue ad uniri, hinc

BLB BADISCHE LANDESBIBLIOTHEK
gefördert durch Baden-Württemberg
MINISTERIUM FÜR WISSENSCHAFT, FORSCHUNG UND KUNST

distinguitur ans, fia . et compositu non fit † una actione sm eandem partem illius actionis, licet fiat sm diversa, caeteru non asseritur hic fiam esse caa formales ipsius generationis in abstracto, nam haec ipsa est aliqua forma, proinde alia formalem caam respuit, sed dr esse caam compositi du illud fit, et gignitur.

Effectus caa fdis positivus est compositum ptr.

Conclusio 3 effectus caa fdis positivus est compositum ita cois phorum sententia, ptr quia forma dat esse composito suamet Entitatem illi conferendo go compositu est eius effectus, sit a. compositu vel substantiale vel accidentale, prout est forma et unio, ut fere notu est ex dictis.

Effectus positivus solum compositu.

Notatio 1a in data conclusione loqmur de effectu positivo, nam de effectu negativo, aut privativo, ut appellant paulo post dicemus, positivus igr et unicus solus videtur esse is quem assignavimus, nempe compositu, nam si esset aliud effectus, vel esset subsistentia, vel maa, de his n. potissima quaestio est sed neutru dici pt, non prius quia subsistentia potius effective causatur a forma, qua formaliter ut docent Metaphys. non posterius quia maa nec quoad essentia, nec quoad existentia sua dependet a fia, ut supra dictu t. s. nisi ut a fine, si a. maa accipitur quoad informationem tu vel dicitur maa informata adaequate et sic est idem cu composito, neq prius maa est maiam a forma actuari, quam a fia compositu constitui, cu haec duo solummodo ratione differat, vel intelligitur pcise quoad informationes sive unionem, et ne sit quide est effectus fiae cu informas

sit ab eâ distincta et ipsamet modalis quædam et peculiaris forma informans materiam, non autem quæ ab ipsâ forma informetur, ab eâque suam formalem rationem accipiat.

Notatio 2a effectus causæ formalis privativus et minus proprius censetur expulsio formæ contrariæ, cuius respectu prior ille positivus effectus dicitur primarius, hic autem secundarius, quia est in ordine ad potentiam Dei, non est minus cum DEVS possit conservare in materia priorem formam etsi nova cum eâdem materia uniatur ut supra diximus, probatur autem hunc esse effectum formæ naturaliter, quia forma per seipsam et suam entitatem non patitur secum formam oppositam quæ est causa cur expellatur et concursu aliarum causarum destituatur, quod vero hoc faciat per modum causæ formalis probatur, non enim facit per modum efficientis, quia nihil a se distinctum efficit quando contrariis pellatur non per modum materialis, quia privatio causata non ipsi inest, sed materiæ, non per modum finalis quia expulsio tanquam medium deberet prior esse forma introducta tanquam fine, quod non est ita, restat ergo causa formalis: hæc tamen formalis expulsio non convenit formæ substantiali (nisi ascriptiva) sed accidentali, substantialis enim non per seipsam formaliter, sed per suas dispositiones proprias expellit alterius formæ dispositiones, quibus sublatis cedit forma, cuius absentia et expulsio est quædam dispositio prior natura ad introductionem alterius formæ substantialis, non vero obstat, quod hæc expulsio fiat per ultimas dispositiones, quibuscum simul tempore coniuncta est forma, quia adhuc prior natura est ultima dispositio, et natura prius pellit contrarium, quam suam formam substantialem introducat, at forma accidentalis per seipsam formaliter expellit contrarium

Effectus causæ formalis minus proprius est expulsio formæ contrariæ.

Hic effectus est formæ naturalis

ideoq contrarij expulsio non est dispositio ad eius
Obiectio introductionem, sed effectus dices si accidens ex-
pulsiuus prius natura inducitur in subiectum, quam
pellat suum contrarium sequitur in illo priori naturæ
duo contraria simul existere in eodem subiecto
in illo non instanti naturæ unum contrarium iam introdu-
ctum est, sed tamen alterum contrarium nondum expulsum,
Solutio Et neg. seq. quia in illo priori naturæ a parte rei
iam est expulsum contrarium, sed nondum cogitatur
expulsum, quia instans naturæ, ab instanti temporis
non discrepat, nisi sola cogitatione, quatenus
non omnia simul cogitantur, quæ simul fiunt in illo
instanti temporis, sed unum prius altero, cum fun-
damento in re, quod fundamentum est dependentia unius
ab altero, porro a. hanc expulsionem contrarij non
esse proprium effectum formalem probatur ex eo, quia effe-
ctus formalis intrinsece claudit formam, sed
expulsio cum nihil sit positiuum, sed mera cessatio,
et interitus contrarij non claudit intrinsece for-
mam positiuam. Ex his iam et liquet, quod unio
sit causalitas respectu quoq expulsionis formæ
contrariæ, propterea non forma debet cedere, quod alte-
ra contraria uniatur subiecto, et utraq simul
uniri non potest.

Notatio 3 effectus proprius et positi-
uus formæ supernaturaliter non potest fieri eiusdem speciei
et rationis absq causa formali creatâ, hanc non
essentialiter includit, unde et dici solet DEUM
per seipsum non posse supplere causam formalem, ita
videlicet ut maneat idem compositum, sicut nec ma-
terialem supplere potest, utraq enim non inuoluit imperfe-
ctionem, quæ DEO repugnat, nimirum ut sit pars
perfectibilis, quod si loquamur de effectu formali

secundario, pt Deus efficienter supplere desinendo scilicet a conservatione formae, quam alias fia alia fugaret, licet n videatur esse propria efficientia, sed potius negatio efficientiae, nec e proprie modus caa formalis, tu. n. fia n perit ob Des socium incompatibilitatem, sed ob subtractio conservationem, cu vero Deus conservat maam sine fia, putat Fons. 5. Met. c. 2. q. 12. s. 2. cum supplere secundarium effectum formarem, qui scil. conservare maam, sed fundatur in eo, quod existentia mae formaliter dependeat a forma, id, quod nos supra negavimus. Pt tn Deus supplere caa finalem et efficientem solus producendo nimirum effectum eiusdem maaliter saltem speciei cum eo, quem caa creata produxisset

PARS IV

De caussa Efficiente .

Causa efficiens est externa ut ex supra dictis ptt circa quam multa disputari solent quae n solum ad phicam, verum et ad theologiam maximo pe conducunt, nos quae videbuntur proponemus p aliquot sectiones

SECTIO Ia .

Quid sit caussa Efficiens et quaenam eius vis causandi causalitas et Effectus ?

In hac §. quatuor proponuntur quæ suis conclusionibus breviter explicanda sunt, quæ vero addi possent, de ijs, quæ caæ efficientis rationem subire queant non ex hac, sed ex alijs sectionibus sequentibus ilgentur

Definitio caæ efficientis

Conclusio I Caa Efficiens Physica est id unde primum principium mutationis aut quietis ita Aris 2 Phys t. 29 et 5. Met. t. 2. pro cuius definitionis expositione

Particula Id ponitur loco generis cæteræ loco differentiæ.

Notatio I^a particula. Id ponitur loco generis et caam denotat, cum hæc sit genus efficientis, ut constat ex ijs quæ dicta sunt l p. 1. huius tract. §. 2. reliquæ particulæ differentiam continent, cum

Per Unde excluduntur aliæ caæ.

quod dr Unde sine. a quo excluduntur cæteræ caæ nam Unde. cæteris proprie non competit quarum causalitates per alias particulas significantur ut patet ex supradictis; cum dr Primum principium

Quid per primum

intelligitur in executione, finis n. licet sit primus in intentione est tn ultimus in executione, mæa a. licet et ipsa præsupponatur effectui ex se procedendo tn quia se non incipit causare nisi ab agente quasi extimuletur et eius in se actionem recipiat, forma vero est potius terminus mutationis, quam principium, quamvis alia deinde ratione et ipsa possit esse efficiens, hinc patet non excludi ab hac definitione caam instrumentalem, quasi videlicet instrumentalis non sit primum principium mutationis eo quod ante se habeat principalem, nam comparatio est cum alijs causis diversorum generum puta cum mæa fa et quæ non prius concurrunt ad executionem operis, quam caa efficiens, sive principalis, sive instrumentalis

BLB BADISCHE LANDESBIBLIOTHEK
gefördert durch Baden-Württemberg MINISTERIUM FÜR WISSENSCHAFT, FORSCHUNG UND KUNST

hac r. efficiens caa introducit formam in maam et sic consequitur suũ finẽ, ut explicant Rub. q. 1. n. 2. et Suar. disp. 17. s. 1. n. 2. Cum dr mutationis aut quietis p particulaˢ quidem mutationis restringitur definitio ad caas tm naales, et Physicas, q cũ motu et mutatione potissimus aliquã sensibili agunt, de qbus egisse pcipue uidetur Arĩes in proposito, per particulam u. Quietis significatur caaˢ efficientẽ nr tm posse esse 1º productiuã, sed et conseruatiuã sui termini, quies n accipitur hic nr priuatiue sed positiue pro ipsa pmanentia, siue duratione termini p 1am productionẽs caati.

Curdr Mutationis, aut quietis.

Notatio 2 ut definitio in conclusione data conueniat oio oibus efficientibus extendenda est particula mutationis, quod ipse Ariẽs insinuat loco met. sup. cit. et si quidem DEO et creanti accomodare uelis loco mutationis, substituendũ erit nomen actionis, naˢ aliog creatio nr posset esse mutao cũ nr psupponat subiectum, quod ante aliter se habuerit, quare potentiodem imo et clariorem aiunt aliqui fore definitionem efficientis si dicatur Primũ principiũ unde est actio, 1m scilicet in executione et suo saltem ordine, neq uero uel hac uel prior definitio naa oio competit, cũ Efficiens sit principiũ actiuũ, naa et passiuũ; Efficiens sit primario agens extrinsecũ, natura primario intrinsecũ Efficiens sit caa motus et uiolenti, naa uero secũdario, uide quae dicta sunt t. 2. p. 1. de naturã.

Alia caa efficientis definitio

Vis causandi duplex alia remota alia proxima.

Conclusio 2 vis causandi est duplex in efficiente alia quidem remota, seu radicalis, alia vero proxima, haec conclusio indiget explicatione aliquâ peculiari, sit igitur

Vis causandi remota ipsa essentia

Notatio 1a vis sive principium causandi remotum est essentia rei, qua principaliter agit praesertim forma substantialis, si quam res habet, quare in compositis substantialibus huiusmodi radicale principium activum erit ipsa forma substantialis

Axioma

ut est communis philosophorum sententia, rem operari sequitur ad esse, quod est ergo potissimum principium ipsius esse erit et potissimum principium operationis, sed forma est quae actuat, perficit, et composito certae speciei essentiam tribuit, ergo materia autem sicut ad illam essentiam concurrit tantum recipiendo formam ita et ad operationem concurrit vel recipiendo ipsam actionem, si quidem actio sit immanens, vel saltem sustentando operantem formam, si actio in externam materiam transit, item variatis formis variantur et operationes, ergo formae sunt radicale principium.

probatur

Principium proximum emanationum passionum est ipsa essentia rei

Notatio 2 principium proximum emanationum passionum et proprietatum immediatarum est et essentia rei, puta forma praecipue substantialis, cum enim haec sit principium operationis ut dictum est, debet operari vel per se vel per suam virtutem et proprietatem, sed si proprietas non praesupponatur a generante producta (ut saepe non praesupponitur in potentiis animae: gratia animae rationalis quae non sunt dispositiones ad eam in materia recipiendam) tum si illa forma non posset immediate a se profundere

nihil omnino posset operari, item experientia docere vi-
fuiqus n. q. in aquā post calefactionē se ad pristi-
nū statū producente immediate proficisci a formā
substiali aquæ ut supra dictū est q. forma ē
principiū proximū, conveniens n. aliogn erat na-
turis rerum, ut si secundariū actionis principiū de-
bilitatū esset, posset a radicali, et formali princi-
pio immediate restaurari, imo Suar. existimat
disp. 18. s. 3. n. 10 etsi aliquæ proprietates
(quæ scilicet et simul sunt dispositiones ad in-
troducendā fiā substātialē) iā prius ante fiam
producta sint tū easdem a formā sequente effective
conservari. Huiusmodi porrò vis causandi sive prin-
cipiū convenit et mā respectu quantitatis, vel
ubi localis ꝓ quā tū idcirco n. propriè activa
dicetur quod si ~~[illegible]~~ passiones certo inter se ordine ab
essentiā profluat pa quidem earū proxime a formā
producetur, secunda a pa et sic deinceps.

Notatio 3 principiū proximū actionis
propriè dictæ et transeuntis in externā māā
tū eius ꝑ quā producuntur accidentia ~~et etiā~~ tū earum ꝑ quā ffia
substialis, sunt accidentia sola et nō fiæ substiales, hæc sententia quo ad actionē produ-
ctivā accidentis est cōis et patere vi experientiā
ac sufficiente proportionē quā ht tale principiū
ad suū effectū producendū accidens in mirō ad
accidens, sed quo ad actionē productivā substiæ
est Conimb. Bandini, Rubij et plerorumq.
recentiorū ac veterū ꝑ probatur a. imprimis
ex Arle de sensu et sensili ubi ait quā ignis,
et quā terra nihil natū est agere vel pati,
nec aliud quidquā, quā a. inest contrarietas

plē.

Accidentia sola sunt principiū proximū Actionis transeuntis
pte pa pars

pte 2a

Ex Arle

in is haec omnia agunt, et patiuntur, ad quod
locum Alepand. ait, iuxta Peripateticorum senten-
tiam ignem movere actionem quatenus ignis, sed quatenus
calidus est, hoc est non per formam ignis (hanc n.
dicit ignis quia ignis non materiam) sed per calorem,
pbr hem ratione. Probatur praeterea ratione, quia DEUS in hunc finem
uri instruxisse substantiam fam multiplici appa-
ratu accidentium et qualitatum activarum, ut per eas
tanquam famulas suas operationes convenientes
sibi exerceret, quae accidentia, si ipsam attingere posset
suas formas substantiales sunt supervacanea, cum
sicuti immediate proficisceretur productio formae
substantialis a forma efficientis, ita et et multo
magis proficisci possent dispositiones ad formam substantia-
les praecedentes, quod si vero attingere ipsa formam
possit, frustra alius assignatur concursus, qui
immediate a forma procedat; deinde sententiae
pbr 3° et experientia. nostrae ipsa et experientia suffragari videtur v.g.
cum lapis aut testa valde calefacta producit
~~mappa~~ stupam igne, non n. tunc forma substantialis lapidis
aut testae ad eam generationem ignis pt concurrere,
cum item virtute seminis (quae est accidens)
nascitur aliquod animal, puta homo vel equus
quod fieri et pt et solet cum vel longissime abest
id a quo semen decisum, vel omnino iam periit,
quod proinde per suam formam non pt ad illam genera-
tionem actu et immediate influere, sed tantum
mediate per virtutem seminis a se relictae neque
dicere hic licet DEUM supplere per extra ordina-
rium suum concursum, quia concursus iste nimium
fieret ordinarius, et causae 2ae sufficientes assignari

Obiectio

queunt, quae sunt a Deo rebus primae. Scotus, qui in 4° et alibi contra nos sentit potissimum argumentum affertur, hoc accidens cum sit imperfectioris entitatis, quam substantia non potest continere sua vi et efficacitate effectum substantialem, ergo non potest eum producere, sed R. cum distinctione non potest continere et pro-

Solutio

ducere principaliter conceditur, instrumentaliter negatur, sicut in simili et respondet S. Th. 3 p. q. 77 a. 3. ad 3. de speciebus Eucharisticis, quae producere possunt formas aliquas substantiales cum aquam v. g. post consecrationem infusam calici convertunt in vinum, sic n. ait dicendum quod immutatio quae est ad formam substantialem non fit a forma substantiali immediate, sed mediantibus qualitatibus, activis, et passivis, quae agunt in virtute formae substan- (NB) tialis, haec a. virtus instrumentalis conservatur in speciebus sacramentalibus divina virtute, sicut et prius erat, et ideo possunt agere ad formam substantialem instrumentaliter per quem modum aliquid potest agere ultra suam speciem, non quasi virtute propria, sed virtute principalis agentis unde potest posse accidens habere et dare esse substantiale in illa virtute. Sed dices virtus illa substantiae (Alia) in qua accidens debet producere aliam substantiam nihil aliquid in re distinctum a virtute propria adeoque ab ente ipsius accidentis, ergo si non potest producere substantiam in virtute propria, et non poterit in virtute substantiae, antecedens probatur quia si quid est distinctum, tum vel est substantia, vel accidens, non accidens, sic n. redibit eadem difficultas et in infinitum procedetur, non substantia, sic n. substantia

recipetur in accidente, et id esset immediatiue productiua substantiæ, quod frustra proinde negaretur a nobis formæ substantiali. R. neg. consequentiam, ratio n. cur accidens possit producere substantiam est quia a natura est instrumentum attributum substantiæ, per quod ipsa suas operationes exequatur, sicut videmus in rebus civilibus legatum aliquando Regis authoritate aliquid efficere, quod ipsa propria nunquam potuisset, antecedens autem supra positum cum sua probatione conceditur, unde dicitur accidens agere in virtute substantiæ non transitiue, quod eius entitas destinata sit sua natura ad agendum loco substantiæ, quæ plenius intelliges si infra agetur de causa principali, et instrumentali. Interim nobilitas effectus debet commensurari causæ principali, non instrumentali, et ei, quæ immediate influit, alias n. et contra aduersarios sequeretur deniq. ne ipsam quidem actionem a formâ substantiali effectam posse produci aliam formam, cum actio quæ maxime mediate attingit formam productam ex omnium sententiâ sit imperfectius quid, quam forma u. g. substantialis, quippe entis dumtaxat modalis, et infima; quod si actiones sint immanentes aut alioqui in ipso agente receptæ, si tamen principio accidentale ad illas producendas id suppetat etiam tamen non concurret

Solutio

Nobilitas effectus commensurari debet causæ principali

forma substantialis immediate, dumtaxat illo principio accidentali coemplus sit cum lapis deorsum cadit per gravitatem. Cæterum adhuc quæ Quæstio ri pt circa hanc notationem utrum accidentia quæ sunt in passo propius et immediatius concurrant ad productionem formæ substan- tialis, quam ea, quæ sunt in agente. Rx pro- Solutio pius concurrere ea, quæ sunt in passo ita Al- bertinus Toletus Conimbricenses Fonseca Rubius et alii, nam si producta ultimâ dis- positione et conservata impediret DEUS quo minus forma produceretur in subiecto, post verò aliquod tempus remoto iam cum suis accidentibus intrinsecus agente relinqueret naturæ concursum suum ordinarium resultaret sane forma in illa materiâ sic ultimatè dispositâ, at non per actiones accidentium, quæ in agente quod iam videlicet remotum ponitur, ergo eorum, quæ sunt in passo, accedit quod accidentia quæ sunt in passo, et eiusdem quoque rationis, cum iis quæ in agente intimius conveneta sint ipsi passo, e quo forma addu- cenda est. Item si quis ignis v. g. ex aquâ producat aerem non potest id præstare per accidentia sibi inhærentia, cum enim ea sint calor et siccitas non conveniunt

ad producendam formam aeris, quae quidem requirit calorem et humiditatem, ut communiter docent Philosophi ergo forma aeris producitur a dispositionibus quae sunt in passo, hoc est in materia aquae, in ea enim est et calor ab igne noviter productus et humiditas, quae etiam ante cum forma aquae praefuerat, quare ut haec res tota plarius intelligatur et explicetur, si ignis v. g. ex ligno producit ignem forma quidem substantialis ignis est principium radicale illius productionis, actu tamen et immediate tunc non influit, nec agit quidquam per se, sed per suam solummodo virtutem, hoc est per calorem suum, et siccitatem, siccitas a. et calor, qui est in igne actualiter et per seipsum immediate producit in ligno siccitatem, et calorem: ille ergo calor in ligno receptus est, qui proxime et effective attingit productionem formae substantialis ignis in materia ligni, at ille calor, qui est in igne producente non attingit nisi mediante isto, quem produxit in passo.

NB

Totum suppositum principaliter denominatur efficiens.

NOTATIO 4 tametsi ita se habere videntur principia in efficiente, quemadmodum explicata sunt tamen id quod principaliter fere denominatur efficiens, sive absolute, et ut sic est ipsum totum suppositum, quod patet ex usitato illo loquendi modo, quo dicitur actiones sunt

suppositorum, non quasi ipsa et suppositalitas per se sit activa, cum in rebus naturalibus sit modus tantum quidam naturae, sed quia sicut se habet ita res ad esse ita ad operari, totum autem compositum ex materia et forma sine subsistentia imperfectum adhuc et incompletum quid est in ratione substantiae, et per subsistentiam deinde tamquam per aliquem intrinsecum et substantialem complementum, ergo absque subsistentia est incompletum quid est ad operandum per subsistentiam autem iam completum est, et dicitur efficiens ut quod, principium autem illud per quod elicit ipsam operationem dicitur in composito efficiens ut quo, quod iterum vel primarium sive radicale et remotum est, vel secundarium, sive proximum licet idem aliquando esse possit et radicale principium, et proximum, ut ex dictis liquet. Porro quae hic addi possent de conditionibus agentis requisitis nimirum ut efficiens per suum principium suam causalitatem exerceat alibi commodius traduntur, supraesertim quaestiones aliquot non obscuras involvant v. g. an simile agat in simile, an aliquid agat indistans

Compositum dicitur efficiens ut quod principium autem per quod elicit operationem dicitur efficiens ut quo.

Conclusio 3 Causalitas efficientis est actio ita Suar. d. 18. s. 10. n. 5. Conimb. c. 7. q. 7 a. 2. Maioria, Rub. et alii. Probatur imprimis ex Arist. in 3. Phys. t. 19 ait actiones esse actum activi, sive agentis, per quem scilicet efficiens formaliter constituitur, item quia posita solum

Causalitas efficientis est actio.

Probatur ex Arist.

Probatur 2°

actione, et sublato quocumq. alio concursu causae Efficientis intelligitur illam causare, ipsamet actio est via per quam terminus ab agente procedit, contra vero sublata actione, et posito quocumq. alio concursu nil agitur actu causare, ergo actio est eius causalitas, item si esset alia causalitas vel esset posterior actione vel prior, non posterior, quia per priorem actionem iam Efficiens est actu constitutus agens, non prior ut vult Fons. 5. Met. c. 2. quia actio non per quidquam aliud, sed per seipsam immediate egreditur ab agente, imo est ipsa egressio effectus ab agente, ergo nihil prius inter illam, et causam mediat, sed est simul et causalitas, et effectus quidam, quatenus ipsa quoque ab efficiente in suo genere dependet, licet non per aliam actionem, sed seipsa, cum sit potius via ad terminum, quam proprie terminus

pbr 3.

Actio complectitur et emanationes tam absoluto rum quam modalium

Notatio 1. Actio quae est causalitas Efficientis generatim sumpti complectitur etiam emanationes (quae et quidem reales et verae sunt efficientiae, sed non censentur actiones proprie dictae, quia magis extrinsecae sunt) non absolutorum duntaxat Entium, ut quantitatis verum etiam modalium, ut unionis etc. quod est ex parte contra Murciam l. 4. ad 2. Phys. q. 12. qui existimat sicut actio seipsa dependet ab agente ne detur alius processus in infinitum, ita et alios modos, qui a suis

subiectis p emanationem resultant produci
itidem sine ullâ actione ab ipsis modis distin
cta, quales putat esse relationes. Cũ tñ in
nrâ sententiâ n̄ procedant in infinitum co
actionibus cessante sicut fine actionum, quod
a posteriori ob absurdum consequens intelli
gitur. 3 subsistentias item et figuras, eo quod
a suis subiectis, è quibus emanant p nullã
potẽm separari queãnt ita ut ipsi modi pma
neant; sed plus n̄ sequitur ex hoc, quam quod
a suis subiectis nrio dependeant tanquã a
terminis suae unionis, quod a. ab ijs dependeat
nrio in genere caã efficientis, ita ut effective
conservari, nisi ab ipsis, adeoq; saltem a solo
Deo n̄ possent, minime quidem probabile
est, nam et unio hominis licet a mãa ne
quaquam separari possit, n̄ tñ seipsa effe
ctive procedit a mãa, sed alias, aliasque
actiones, et p. producentiã, et deinceps conser
vantiam terminat

Notatio 2 causalitas haec agentis de
nominat quidem agens sed tñ n̄ identificat
cũ termino, quod denominat agens, pt, actio
n. est formale significatu agentis q. ipsum
agens denominat, et communiter quidem co
venirece, cũ actio eã ratione n̄ postulet
esse in agente ut clarũ est et in Deo, qui
n̄ esset in eo actio, sive causalitas illa, quã res

Causalitas haec agentis denominat agens, sed n. identificatur cũ tẽ

ad extra producit haberet se intrinsece aliter quam prius, adeoque mutaretur, quod a. actio identificetur cum tio et constat, cum in actio, at actio versetur inter Efficiens et terminum, efficienti a. sit extrinseca, ut dictum supra, ut cum tio identificetur (illi intime adhaereat tanquam modus suo proxime modificato, ex cuius parte se tenet, at cum terminus possit esse agenti intrinsecus; ideo ratione illius fit aliquando ut et actio sit intrinseca suo agenti, quod cernere est

Quaestio

in actionibus immanentibus. Sed quaeres cur actio non identificetur potius cum passo, quam cum termino. R.

Solutio

quia illi iam praesupposito una cum tio de novo supervenit esto recipiatur in passo, itemque quia nulla potentiam dari possit actio sine termino per eam producto, dari tamen potest sine passo, ut patet in creatione. Quod si porro terminus in subiecto passive recipiatur erit quidem actio tunc in passo non tamen denominabitur passum agens, sed habens actionem sicut visio parietem, adeoque subiectum suum extrinsecum denominat visum, oculum a. adeoque subiectum intrinsecum videns, verum de actione plura adhuc alibi dicenda occurrent.

Effectus causae efficientis est quidquid est in rerum natura

Conclusio 4 Effectus causae Efficientis est quidquid est in rerum natura, quae conclusio certa est et per se clara.

Omnis creatura habet aliquam causam efficientem

Notatio I Omnis igitur creatura causam aliquam Efficientem clamat sive ea creatura sit materia, sive forma, eaque vel substantialis vel accidentalis, vel materialis vel spiritualis, vel naturalis vel supernaturalis, sive sit item composita quod

sive nō ꝓ respectu tn̄ agentium nāalium effectus prin-
cipalis est compositum, ut constat.

Notatio 2 duplex alioquin et generatim effectus cāæ Efficientis assignatur, alius videlicet productus, qui de novo incipit esse cum ante nō fuerit, alius conservatus, qui ante quidem fuit, sed tn̄ nō posset durare nisi ꝑ continuam actionem conservaretur, licet nō sit cāusa Efficiens habeat talem effectum.

Effectus cāæ efficientis alius producti- vus, alius conservati- vus.

SECTIO IIa.

De divisionibus Effi- cientis.

Varias quidem divisiones hēt cāa Efficiens, sed ꝑ suas conclusiones afferemus hic quasdam dun- taxat praecipuas, easdem subiunctis notationibus more nr̄o explicabimus.

Cāa Efficiens alia 1a alia 2a.

Conclus. 1 Cāa Efficiens alia dr̄ 1a alia 2a.

Notatio cāa 1a est quæ in agendo nō dependet ab alia cāa, nec supponit priorem eiu- iusmodi est solus Deus, cāa 2a est, quæ supponit primam et ab illā in agendo dependet, huiusmodi sunt creaturæ, absolute vero (abstrahendo ab Effi- ciente) cāa 1a dici pt, q ab oī alia cāa sim- pliciter est independens, 2a quæ si nō ab aliā, saltem a 1a cāa dependet, quā acceptione creatura

Quid sit cāa 1a. solus Deus cāa 1a

Cāa 2a priorem supponit

dici pt caa 2a, etiamsi n' ponatur Efficiens, qa n creatura dependet saltem a 1a caa.

Caa alia Vniversalis, alia particularis.

Conclusio 2 Efficiens alia est universalis, alia particularis.

Notatio supra 1. g. huius t. 2. c. 1. n. 4. indicavimus quid sit caa unlis, et particularis in sensu logico cu scilicet accipiuntur pro ijs, quae de pluribus, vel paucioribus pdicari pnt ut artifex medicus, sed hic alius e sensus apud Phos iam oio paulgatus, caa enim universalis dicitur, quae plurium, aut omnium specierum effectus pt producere: particularis a. quae tm unius, sic DEUS est caa maxime unlis, sol a. et astra sunt caae minus unles, sive unalij appellare volunt communes, particularis vero et gravitas v: g: quae p se producit tm motum deorsum.

Caa Vlis e q plurium spicierum effectus pt producere

Particularis q tm unius.

Caa alia p se alia p accidens

Conclusio 3 alia est caa per se, alia per accidens.

Caa p se vel late vel stricte sa sumit stricte p se

Notatio 4 haec divisio et accomodari solet caae in coi ut supra vidimus, sumitur a. bifariam caa p se, stricte scet et late, caa stricte p se di, quae quatenus talis reduplicative influit in effectus, ut qn medicus curat, aut statuarius facit statuam, huic opponitur caa p accidens, q n' qua talis influit in effectus, ut qn curat Hippocrates, aut statuam facit Polycletus n' n curat Hippocrates sed qua medicus, nec statuam facit, qua Polycletus, sed qua statuarius, caa p se late

Late p se

di qua fere et ex intentione influit in effectu saltem specificatiuè, ut cum Hippocrates ædificat # huic opponitur caa per accidens, quæ ex intentione non influit in tales effectu et specificatiuè, sine aliq requiratur ad effectu, ut quædam conditio, sinet prorsus impertinenter se habeat, ut si terram eruens reperiat thesaurum, si ambulans conjungatur pluuia, ascribitur tñ illi effectus aliquo modo, uel qa ipsa coniuncta est cum caa per se uel quia effectus talis coniunctus est cum eius effectu per se saltem tempore, si non aliâ connexione uid. Suar. d. 17. s. n. 2.

vere n. est homo q est Hippocrates ex intentione ædificat

Aliâ ē caa vniuoca alia æquiuoca.

Conclusio 4. Alia est causa Vniuoca, alia æquiuoca.

Notatio. Vniuoca est quæ producit effectum ~~sed~~ eiusdem secum speciei, ut ignis ignem, æquiuoca quæ producit effectu a se specie distinctu ut sol aurum, S. Doctor 1 p. q. 4. a. 2. cum ex eo quod DEVS sit caa oium rerum deducere et eum habere pfectione omnium rerum supponit agens uniuocum habere pfectionem effectus sm eandem rationem, quod clarum est, cum sit eiusdem speciei, si a. sit æquiuocum continere eiusdem effectus pfectionem in eminentiori modo unde proposita iam diuisio ex sententiâ S. Thomæ, quam communiter et sequuntur cæteri Authores, ut uidere licet apud Suar. d. 17. s. 2. n. 21. applicanda ē tm agenti principali,

Vniuoca producit effectus eiusdem secum spei.
Æquiuoca diuersos.

nam in instrumentali non requiritur eadem perfectio cum effectu, cum calor producat ignem ut supra dictum est, utique tamen calor respectu ignis producti esset ex illâ descriptione prout [causat] facit agens aequivocum. Cum hac divisione coincidit illa causae in formalem et virtualem, formalis est, quae habet eiusdem speciei formam cum effectu, virtualis, quae diversae, quam tamen hoc ipso, quod potest producere continet eminentiori modo ubi patet causam virtualem longe aliter accipi in logicâ cum docetur causa sufficere ad demonstrationem, non n. ibi distinguitur a parte rei ab eo quod effectus dicitur, vide quae diximus in logicâ t. 5. p. 1. s. 1. c. 5. n. 1.

Causa formalis est quae univoca.

Causa virtualis est quae aequivoca.

Conclusio 5 Alia est causa producens alia conservans

Alia causa est producens alia conservans.

Notatio producens dicitur quae de novo confert esse immediate ante non habitum ut cum sol primo producit lumen in aliquo loco, Conservans dicitur quae esse immediate ante habitum continuat et conservat ne pereat, sive directe per suas actiones influendo, ut sol in lumen, sive indirecte causas corruptivas prohibendo, quomodo vestis conservat corpus dum excludit nimium frigus aut humiditatem

Producens est de novo aliquid producit

Conservans est productum conservat vel directe per suam actionem vel indirecte impediendo causas corruptivas.

Conclus 6 alia est immediata, alia mediata.

Alia est immediata alia mediata.

Notatio immediata dr̃ inter quam, et effectu͂ nulla alia caussa efficiens mediat est a. duplex vel scilicet immediatione suppositi quando caa ipsa coniuncta ẽ cu͂ passo nullo alio supposito interiecto, ut cu͂ ignis comburit charta͂ quam tangit vel immediatione uirtutis, quando caa sua͂ uirtutem mittit in passum, sȝ ipsa met etia͂ coniuncta sit, siue non, ut cu͂ sol p suas influentias producit in terrâ metalla; # caeteru͂ aliter aliqñ usurpatur caa immediata et mediata, immediata .n. dr̃, quae actionem ex suâ entitate proxime et p se profundit, mediata a. quae n̄ p suamet † entitatem, sed p aliqua͂ uirtute͂m, aut proprietate͂ influit in effectu͂, sic ignis n: g: charta applicatus, et ex câ producens ignem n̄ dr̃ caa immediata, quia facit hoc p accidẽtia, licet aliqñ effectui sit immediate tu͂ quo ad supposita, tu͂ quo ad uirtutem sit coniunctus.

Immediata inter quã et effectu͂ nulla caa mediat.

mediata ũ caa inter quã et effectu͂ inter cedit ut aliqñ vero repositis in terrae sit.

Conclusio 7 Alia est totalis, alia Partialis

Alia Totalis alia Partialis.

Notatio totalis est quae totum effectum totaliter producit sine concursu alterius caussae particularis principalis efficientis, ut ignis ignem, unde non excludit concaussa͂ uniuersalem, puta D. O. M. aut caelu͂, nec instrumẽtales, nec caussam alterius generis, ut materialem, finalem. x

Totalis q totu͂ effectu͂ totaliter producit.

haec enim non impediunt causa totalitatem in suo genere et ordine, partialis dicitur, quae non totaliter producit totum effectum, sed indiget auxilio alterius causae eiusdem generis et ordinis, ut cum duo equi trahunt unum currum.

Partialis quae indiget auxilio alterius causae eiusdem generis.

Alia ut quod, alia ut quo.

Conclusio 8

Alia est causa efficiens ut quod, alia ut quo.

Ut quod quid?

Ut quo quid?

Notatio

Efficiens ut quod est totum aliquod subsistens, puta homo, vel ignis uti ante dictum. Efficiens quo principium quo operatur. Efficiens quo, ut forma aliqua substantialis et accidentia, forma vero substantialis dicitur principale agens quo, accidens autem respectu substantiae instrumentale.

Alia physica, alia moralis.

Conclusio 9

Alia est causa efficiens physica, alia moralis.

Physica vel libera, vel necessaria.

Moralis quid?

Notatio

Physica dicitur, quae vere et realiter influit in effectum, eaque vel agit necessario ut cum ignis urit, positis omnibus ad urendum requisitis, vel libere, ut cum homo ambulat; moralis autem dicitur, quae per se non vere efficit effectum, tamen ita moraliter se gerit et quodammodo determinat ipsum agens physicum, ut ei merito imputetur effectus, consulendo scilicet, praecipiendo, dirigendo, applicando,

suadendo, vel impediendo eius posset ac deberet, sic Dñus v. g.: est causa moralis eius, quod facit servus ipso imperante. Cæterum aduertendum hîc est cām Efficientem Physicam prope æquiuocè usurpari, ita ut aliquando sit ea, quæ hîc descripta est p quã scilicet per verum realemq3 influxum dependens distinctus effectus, quo pacto opponitur causæ morali itidem hîc descriptæ, sic et DEUS creans est causa Physica, interdum a. causa Physica sumitur pro eâ, quæ agit cum mutatione, aut motu Physico, interdum pro eâ, quæ opponitur supernaturali, aut supernaturaliter agenti, nonnunquam et pro eâ, quæ opponitur artificiali, quomodo architectus non est causa Physica domus &c.

Quomodo aliter sumatur cā Physica.

Conclusio Causa Efficiens alia deniq3 est Principalis, alia Instrumentalis hæc conclusio continet diuisionem maxime celebrem, circa quam fusius aliqua sunt exponenda sit igitur

alia Principalis ut Ignis, alia instrumentalis ut calor

Notatio 1a Causa Principalis describi pt ea, quæ propriâ virtute producit Effectum, uim et proportionem suam n excedentem; ut cum ignis producit ignem, Instrumentalis autem eâ, quæ alienâ virtute producit effectum, uim et proportionem propriam excedentem, ut cum calor producit ignem, ita Rub. tractatu

Principalis cā q?

Instrumentalis quæ?

quarto. ad secundu librũ Physicorum, numero quinto, Murcia disputatione quarta, quæstione primâ, Suar. disputatione decima septimâ sectione secundâ, numero decimo et sequentibus, quæ definitiones analogicè saltem convenire possunt agentibus naturalibus, supernaturalibus moralibus, artificialibus, tam multiplicia enim sunt instrumenta, et opposita illis caussæ principales. Instrumentum quidem naturale, quod a naturâ institutum est ad effectum aliquem naturalem, et est plerumq virtus, seu potentia activa naturalis in hunc finem tributa agenti principali, ut id per eam effectus naturæ suæ competentes producat, quale instrumentum ignis est calor, ad producendum alium ignem, diximus autem plerumque, nam et manus est instrumentum naturale, quæ tamen non est potentia, sive qualitas, sed substantia, huic opponitur instrumento caussa principalis naturalis, ad quam refertur instrumentum, a quâ virtu accipit non. rectè autem dicitur caussa principalis, cui simpliciter tribuitur effectus, formæ enim substantiales sunt caussæ principales, et tamen illis non tribuitur simpliciter effectus, sed tantum supposititis, hinc Aristoteles primo de animâ textu

Instrumentũ naale

huic opponit caa pricipalis naalis

septuagesimo quarto ait animam non fa=
re, sed aedificare, sed hominem, item DEUS
concurrit cum causa secundâ ut causa
principalis, et tamen non simpliciter at=
tribuitur quilibet effectus, cum enim homo
ambulat, sed videt quis dixerit DEUM
ambulare, vel videre? Instrumentum su= *Instrumentum supnaale*
pernaturale dicitur id, quod a DEO tanquam â
principali causa assumitur ad effectus supnaales
producendos, ut cum adhibetur à verbo divino
humanitas Christi tanquam instrumentum coniunctum ad
producendam gratiam vel sanitatem, et effectus alios mi=
raculosos, unde patet, quae sit causa principalis huic *huic opponitur DEUS*
instrumento supnaali respondens, quodquid ex suâ
naturâ et secundum modum operandi sibi convenientem non habet
hoc ut eiusmodi effectus miraculosos possit produ=
cere, sed tamen sub eâ quâ docent ratione, quâ ipsius en=
titas, per potentiam, quam vocant obedientialem ipsi in=
ditam adhibetur, et coassumitur ad eiusmodi effectus
supnaaliter producendos. Instrumentum morale dici vi= *Instrumentum morale*
detur, quod a suo principali agente moraliter ad a=
gendum movetur, et applicatur, sic servus dicitur instrumen=
tum animatum sui domini, huic opponitur causa principalis *Huic opponitur causa principalis moralis*
moralis quae moraliter agit non tamen moraliter ab alio
applicatur ad agendum, sed suâ sponte agit ut rex in suo
regno. Instrumentum artificiale, quod iuxta regulas *Instrumentum artificiale*
artis consequenter assumitur ab artifice et ad effectum ar=
tificiosum usurpatur ut malleus agens u. principale in artificio=
sis est ipse artifex ad cuius ideam effectus producitur.

Notatio 2 ex eo quod instrumenta dicuntur habere vim improportionatam ad effectum non sequitur ea etiam quoad entitatem suam absolute cum effectu

Instrumenta absolute non sunt ignobiliora suis effectibus

comparatam esse ignobiliora ut recte Murc. cit. disp. 4. q. 2. quoniam ergo instrumenta artificialia, sicut et moralia quoque et supernaturalia secundum entitatem suam perfectiora esse et nobiliora, quam sint effectus

exceptis naturalibus

ab ijs producti (non tamen et naturalia) ratio est, quia illa ex natura sua non sunt ad eiusmodi effectus ordinata sed pro arbitrio operantis ad eos applicantur et illius imperio, vel auctoritate, vel cooperatione elevantur, instrumenta vero naturalia quae suis effectibus a natura ipsa instituta sunt et si haberent entitatem aeque nobilem ac effecta haberent hoc ipso virtutem sufficientem atque effectui proportionatam, adeoque essent causae principales non instrumentales, exempla nobilitatis in prioribus instrumentis patere, potest in aureo malleo legato regio, corpore Christi, respectu v. g. sanitatis vel etiam gratiae secundum aliquos, licet alij gratiam corpori Christi (quod est eiusdem naturae ac speciei cum nostris) praeferant cum dicat S. Th. 1. 2ae. q. 113. a. 9 ad 2um et Caiet. ibidem quod bonum gratiae unius maius sit quam bonum naturae totius universi, ideoque maius opus sit iustificatio peccatoris quam creatio caeli et terrae, quibus non obstat, quod gratia sit accidens, corpus vero substantia, aiunt enim substantiam esse nobiliorem, quam sit gratia in gradu generico posse tamen in gradu specifico aliquod accidens esse nobilius. Sumitur igitur ratio instrumenti non ex ignobilitate, sed ex improportione, et insufficientia quadam ad naturam et speciem effectus, qualis tamen insufficientia

n̄ est in caīs partialibus principalibus, licet n. caæ partiales insufficientem habeant virtutem ad effectū in tali intensione, extensione aut celeritate producendū sine concursu alterius caæ partialis habent tn̄ sufficientem virtutem ad producendū aliquē effectum ejusdem naæ ac speciei sine concursu alterius caæ partialis v. g. cū duo portant magnū pondus licet singuli n̄ possent ferre tantum pondus, vel certe n̄ tam facile, aut celeriter, pnt tn̄ ferre aliquod pondus, huiusmodi vero vim n̄ habent instrumenta, calamus n. sine mouente oīo n̄ pt̄ scribere.

Notatio 3 tametsi facultates agendi substantijs a naā concessæ respectu suarū operationū v. g. intellectus respectu intellectionis, voluntas respectu volitionis sunt principia principalia actionū suarū vitaliū, tn̄ illæ ipsæ facultates (sicut et accidentia reliqua) appellari solent instrumenta substantiæ, atq instrumentū porro illi pt̄ quodlibet principiū quo operandi, quod (sicut n̄ est pp se, sed ut aliquod suppositū co statur, unde plus n̄ vnū probatur (Conimb. cū aiunt accidens n̄ posse virtute propriâ aliud accidens producere, sed tn̄ virtute substantiæ, eo quod n̄ sit p se; sed virtute tm̄ substantiæ, a quâ sicut entitatem ita et vim operandi suscepit, sed hoc ad rationē instrumenti propriè dicti n̄ facit, aliàquin n. omnes caæ secundæ essent propriè instrumenta caæ pa quod nemo concesserit, cū et ipsa producant suos effectus virtute sibi proportionatâ licet eam aliunde acceperint, imo et dū agunt dependenter

facultates substantijs concessæ sunt principalia tn̄ illæ facultates dnr instrumenta substantiæ.

Calor respectu caloris producti est causa principalis

id faciant a caa 1a, calor igitur respectu caloris producti proprie et absolute loquendo erit caa principalis nõ instrumentalis, ut asseruit Suar. Rub. et alij. Non tn̄ est negandũ contra coem hoiũ sensũ ignẽ absolute loquẽdo calefacere ex eo sciet, quod sequeretur ejusdẽ caloris producti duas dari caas principales totales, puta calorẽ productũm et ignem, si n. caæ principales sunt diversorũ ordinũ, id absurdũ nõ est, ut patet in caa 1a et 2a quarũ utraq; totalis et principalis ē, quare ignis in proposito erit caa caloris æquivoca remota, et mediatẽ influens, calor a. erit caa univoca proxima et immediata. Ex quibus et consequitur ad caã principalem, adeoq; universim ad caã nihil referre sive immediate et proxime, sive remote tantũ in effectũ influat, dummodo id p̃stet p virtutẽ suã sufficientem atq; effectui proportionatã, unde nõ recte sentire videtur Mendoz. cũ ait nullã caãm remotã esse proprie et in rigore caãm, sed tn̄ caãm p accidens, quomodo alias Pater erit proprie loquendo caa filij a se geniti.

Elevatio instrumenti consistit in unione.

Notatio 4 cũ instrumenta ex se nõ habeant vim producendi talẽ effectũ ad quẽ adhibentur adeoq; elevari debeant, uti communiter loquuntur, videtur illa elevatio instrumenti consistere universim in quadã unione, seu connexione et subordinatione cũ caa principali quæ quidem connexio adeoq; ipsa ēt elevatio varia est pro varietate instrumentorũ. Nãalia igitur instrumenta ea sane quæ fere proprie coniuncta dici solent connectũtur suo principali agenti p unionẽ adhæsionis seu

Instrumenta naturalia connectuntur suo principali agenti p unione adhæsionis

continuationis tanquā partis v. g. integrantis sic
unitur pes uel manus cū hoīe, quædā uerò con-
iunguntur p relationes substitutionis ut appellant,
quatenus a nāā destinata sunt ad agendū loco
et noīe substantiæ, quo intuitu Deus cū illis concurrit
ad talē effectū, alioq. nō concursurus ut explicat
Merc. d. 4. q. 12. cuiusmodi sunt accidentia, q. cū
loco separata a substantiā agant, ideoq. instru-
menta separata nominantur, neq. est necesse
ad eleuationē accidentiū ut aliquid illis superaddatur,
illud .n. uel esset accidens, uel substantia, substantia in
accidente recipi nequit, accidens a. superadditū acci-
denti æque improportionatū est effectui. Instrumen- Supnālia
ta supernaturalia Theologis alioq. sunt relinquen- per passi-
da, dicentibus tū formaliter instrumenta fieri p receptionem onem.
sumptionem quandā, siue usū passiuū, ut uocant,
qui nihil aliud est, quā habitudo et dependen-
tia ab agente principali p quā illi quasi uni-
untur, et pp quam effectus ab illis et dependet,
ut uidere licet apud Theologos 3. p. q. 13. a. 2.
Instrumenta moralia uniuntur suo principali Moralia per
agenti et ab eodē mouentur, et applicantur ad Imperium.
agendū p quandā commissionē imperiū ac nutū
uoluntatis ut cū Rex legato suo dat commissionē
pertractandi negotia publica, &. Artificialia Artificialia
instrumenta coniunguntur cū cāā principali puta per applica-
cū artifice localiter p apprehensionē plerumq. tionem ma-
et applicationē ~~motus~~ manus mouentis, ut cū malleo nuum.
tundimus, calamo scribimus, & quædā uerò
instrumenta artificialia uocantur passiua,
ut incus, mensa, & quæ nō necessario mouentur,
sed ad illa tanquā sustentacula quædā alia

mouentur; caeterae multa instrumenta ante effectus p[rae]cipue intentus p[rae]mittunt aliquam dispositionem praeviam, si ita postulet forma producenda, ut calor ante productionem ignis disponit subiectum calore, alia vero nihil tale praevium agunt, exemplum dant huiusmodi cum n. phantasma intellectum taliter producit species intelligibiles et species intelligibilis illtiones nihil p[ote]st assignari quod prius producatur.

SECTIO III

Quomodo Caussa Prima concurrat cum caussis secundis.

Sensus sectionis

Quid nomine causae 1ae et causarum secundarum intelligatur p[ate]t ex sectionis p[rae]cedentis concl. 1. nunc quaedam et explicanda sunt de illius cum istis concursu, quae philosophus Christianus scire comprimis decet.

Deus actu et immediate concurrit ad oes operationes causarum creaturis. pbr. 1°

Conclusio I Deus p[er] seipsum actu et immediate concurrit ad omnes operationes causarum secundarum e[st] certa sententia et pb[atu]r 1° ex scripturis Joa. 1. dr omnia per ipsum facta sunt. Job 10. Manus tuae fecerunt me et plasmaverunt me totum in circuitu. 1a Cor. 12. Qui operatur oia in oibus. psal. 146 Qui producit in montibus faenum, et herbam servituti hoium. Joa. 15. Sine me nihil potestis facere. huiusmodi locos

adducens S. Aug. de Gen. ad literam ait sunt — *Opinio falsa*
qui arbitrantur tantummodo mundum ipsum factum
a DEO, caetera iam fieri ab ipso mundo, sicut ille
ordinavit et iussit, DEUM a. ipsum nihil operari contra
quos proferunt illam sententiam Dni Pr meus usq
modo operatur et ego operor. Joa. 5. et allato dein
illo actuum 17. In ipso n. vivimus et mo-
vemur et sumus, hoc Apli dictum migt liquido
cogitatum qm humana mens valet adiuvat hanc
sententiam qua credimus et dicimus DEUM in
iis quae creavit indesinenter operari. Pbr 2a ratione, — *pbr 2o.*
quia omne Ens creatum ex hac ipsa essentia sua
quod est Ens per participationem exigit ut depen-
deat ab Ente per essentiam, et a. Ens per participatio-
nem n solum caā 2a cum suo effectu, sed ipsa et
eius actio 2a, item quia n haberet DEUS aliq
plenum et directum dominium in res omnes crea-
tas, ut pote, qui n posset directe impedire actio-
nem creaturae ex se scilicet tm, qa nollet cum
ea concurrere, sed indirecte dumtaxat, obiicien-
do videlicet aliqua impedimenta eius actionis,
vel removendo passum, quae sunt absurda et DEO
inconvenientia unde conclusio haec ptinet ad
declarandam quoq maiestatem DEI, et tantam
eius potentiam ut implicet contradictionem
esse aliquid quod ab ipso sit independens
vel inessendo vel inoperando, et inde, ut implicat
esse plures DEOS, circa hanc concl. sit

Notatio 1a aliqui cum Durand. in 2o. — *Alq nimium tribuunt creaturis alq nimis parum.*
dist. 1. q. 5. et dist. 37. q. 1. nimis multum tribu-
unt creaturis, aliqui nimis parum. Priores dispo-
nunt creaturas in sua condicione eam virtutem — *Hi nimis multum*

accepisse a DEO ut deinceps se solis sine ullo actuali influxu ipsius DEI quo concurrat ad ipsam earu actionem aut ad eius terminu producere possint effectus suos, ad quos proinde DEVS concurrere dicatur mediatè tm, quatenus videlicet illis causis, quas produxit vim agendi tribuit et conservat, et quatenus quod est caa causæ est et caa causati, hanc sententia Suar. disp. 22. s. 3. n. 7. vocat erronea in fide, Conimb. c. 7. q. 12. a. 2. minime tutam, aut erroneam. Ferer. vero ait l. 8. c. 8. fas non esse Christiano Philosopho de opposita veritate dubitare. Posteriores dixerunt creaturas nihil prorsus operari, sed sola causam primam ad earu præsentiam varios effectus producere v. g.: ad præsentiam ignis ignem, ad pntiam equi equum, ascribi tn nihilominus cais secundis eiusmodi effectus communi loquendi modo ex eo quod actione caæ primæ ex occasione præsentiæ sua ita veluti determinent ut DEVS ex decreto suo statuerit ad præsentiam huius speciei producere etiam effectum huius speciei, hanc sententia S. Th. stultam appellat et impossibilem 1a p. q. 105. a. 5. Rub. q. 2. de caa efficiente n. 10. Conimb. c. 7. q. 11. a. 2. errore in fidei Catholicæ disciplina. Suar. ait disp. 18. s. 1. n. 5. contrariu n solum sensu et ratione evidentissimu esse, sed et iuxta doctrinam Catholicam certissimu: Averroes esse opinionem eo tanea a nra humana et quam docent non habere cerebru habilitatum

Hi nimis parum tribuere creaturis.

naturaliter ad bonum. Sed contra hanc senten-
tias media est, quā posuimus in conclusione, quā
tn̄ supponit fere potius et caas 2as vere proprieq
p̄ proprias suas virtutes producere suos effectus,
ut constat ex scripturâ et ratione, naȝ Gen. 1o
dr̄ Germinet terra herbā virentem. Luc.
23. videte ficulneam et omnes arbores cū
producunt iam ex se fructus, verba a sacra
Scriptura ut monent Sapientes omnes cū S. Aug.
proprie sunt accipienda qn̄ nullū sequitur absur-
dum, item si câa 2a non agunt nō datur
liberū arbitriū in hominē, qu̅ homo nihilo
plus concurrat ad suas operationes, quā ignis
ad suas, proindeq aut nullū oīo erit pctūm
aut si quod erit erit ipsius Dei qui totam acti
onem peccaminosam se solo producet, q̄ sunt
blasphema, deinde sequeretur hoīem nō minꝰ
creare animā rationalem, quā leo producat
animam leoninam, æque ƫn̄ ad præsentia
hominis producet DEUS animā rationalem,
quam ad præsentiam leonis leoninā. acce-
dit ad hæc variorū organorū in creaturis
apparatus, qui utiq est p̄p̄ operationes, ut oculi
v. g. ad videndum, pedes ad ambulandum,
tū experientiâ quoq sensuū et iudiciū quoq
oē hoīū, quæ clamant ignē v. g. calefa-
cere, lapidem descendere, quā si solus DEUS
faciat ad præsentiā creaturarū nō magis
proprie ignis dicetur calefacere, quā paries
loqui, cū ad eius præsentiā loquitur homo.
hæc porro vehementer commendant magnificentiā

Media ex his sententiis certissima supponit creaturas producere effectus suos.

p̄b̄r nr̄a sententia 1.

2o

3o

Commendatur et hoc bonitas Dei.

bonitatem Dei, qui nullius aliquin indiget cum solus oia potuisset producere, iam tamen operandi uirtutem causis et 2^is communicauit, quemadmodum et in artefactis præstantior habitus est artifex qui columbæ u. g. ligneæ a se factæ uolatum et aliquot tribuit, quæ aliquin iners iacuisset. Ex quibus ostenditur tum contra Auicenbron Maurum non tm substantias spirituales sed et pure corporeas esse actiuas, tum et contra Auicennam non solum accidentia, sed substantias quoque produci a causis secundis materialibus non a. ab intelligentiâ quâdam infimâ (formarum dutapat materialium productiua. Non a. intelligentia alicuius alterius, quæ ab aliâ intelligentiâ proxime superiori et hæc rursum ab aliâ retro usque ad primam, quæ a solo Deo processerit producta sit; cum u. S. Aug. l. 5. de ciuit. c. 9 et l. 8. de Gen. ad litteram ait corpora non esse numeranda inter causas efficientes, itemque ea esse mota, sed non mouentia non intelligit quaslibet causas efficientes, sed liberas, quæ habent dominium suarum actionum ut exponunt Suar. et Rub. deinde dicit corpora non esse mouentia res diuersi generis, eo modo quo spiritus qui res et diuersi generis, et ordinis mouent .s. ipsa corpora, cum tamen corpora sic mouere spiritus non possint, instituitur .n. a S. Aug. comparatio cum spiritualibus u. g. cum Angelis.

Concurrit Deus tam immediatione virtutis quam immediatione suppositi

Notatio 2 concurrit DEUS cum creaturis immediate tam immediatione uirtutis, quam immediatione suppositi, est .n. per immensitatem suam ubique præsens per essentiam, et si tm concurreret per aliquam uirtutem, ea uirtus uel esset creata,

vel increata, si creata, ergo sola creatura operatur immediatè quod est absurdum, si increata debet esse DEVS. Interim dici et potest quod DEVS agat cum creaturis mediatè, vel scilicet quatenus dicitur aliquid agere mediante alio, quod unam et ad causam secundam adhibet, sic enim DEVS adhibet unà secum creaturam, vel quatenus dicitur mediante alio agere ille, qui agit per virtutem alteri tributam, et quasi appropriatam, creatura autem operatur per vim a DEO acceptam, ex hisce verò sensibus prior est minùs proprius, quam sit posterior; Ferrariensis porrò immediationem virtutis applicat, ut illud secundum dicatur ea immediatè agere, quod virtutem habet agendi penitus independentem, et ab nullo alio acceptam, quomodo nulla causa creata ageret immediate immediatione virtutis: sed ex supra dictis patet quis loquendi modus in hac quæstione nominis teneri queat. Similis aliqua nominis quæstio est, utrum creaturæ in operando sint instrumenta DEI? sed et propriè loquendo non esse, habent enim in suo ordine virtutem proportionatam ad effectus suos, solent tamen appellari instrumenta impropriè ob quandam similitudinem cum instrumentis artificialibus, ut enim his artifex vim et impetum impertit ut pro libitu utitur, ut sine ipsius concursu nihil efficitur, ita et creaturæ virtutem suam a DEO capiunt, et ab eo adhiberi possunt ad quidvis quod per eos produci non implicat, et sine eo denique agere nihil possunt ita Less. opuscul. de gratia efficaci c. 14. n. 7. hinc Isaiæ 10 huiuscemodi instrumentis creaturæ comparantur Numquid gloriabitur securis contra eum, qui secat in eâ:

Creatura non sunt propriè DEI instrumenta

Râo

aut exaltabitur serra contra eum, a quo trahitur?

Concursus DEI ad extra cum creaturis est actio a DEO ipso immediate promanans

Conclusio 2. concursus DEI ad extra cum creaturis est actio a DEO ipso immediate promanans ita Suar. d. 22. s. 2. n. 2. 16. 20. Fons. 5. Met. c. 2. q. 9. s. 10. Rub. q. 8. n. 79. Less. cit. opusc. de gratia c. 10. n. 18. loquimur autem hic de concursu ad extra non de ipsamet volitione DEI immanente, quam aliqui vocant concursum DEI ad intra, sive immanentem, quae se potius habet per modum principii ex parte DEI, ex quo (quatenus saltem ratione potest habere) proxime egreditur ipsa actualis cooperatio cum causa secunda, quae est aliquid a DEO manans, et receptum in creaturam; jam probatur conclusio de concursu DEI ad extra,

probatur conclusio

quia si concursus DEI est aliqua vis impressa ipsi causae secundae tum vel in illâ solâ ponitur concursus DEI, vel simul et in actione ipsius DEI, neutrum potest dici, non prius, quia sic ad ipsam actionem a creaturâ procedentem non concurrit DEUS immediate qui est error Durandi; non posterius, quia alterum redundat, nam vel vis agendi sola vel actio sufficit, quare concursus DEI subiectatur in potentia non in causa 2da, nisi immanenter agat, ut tradit Suar. s. 3. n. 12.

Concursus DEI est unus numero actio cum actione ipsius creaturae

Notatio 3. hic concursus DEI est una numero actio cum actione ipsius creaturae, ut iam communiter sentiunt philosophi, nam actio creaturae tamquam ens creatum essentialiter pendet a DEO non per aliam actionem, tum ne detur processus in infinitum, tum quia superflua erit alia actio, cum 1a actio per seipsam possit pendere a DEO essentialiter

sicut ꝑ seipsa pendet a creaturâ, item si esset diversa actio concursus DEI esset diversus et terminus, adeoq; diversus effectus, licet n. actio essentialiter respiciat agens, tn non multiplicatur pro numero agentiu subordinatoru, DEUS n. et creatura faciunt unu terminu adaequatum illius respectus. ipse

Notatio 2. Sequitur ex his quod concursus causae primae cum secundâ proprie loquendo non sit prior nâa, quam sit actio creaturae, propria n. prioritas nâa oritur ex causalitate, adeoq; supponit distinctionem, q tn non est a parte rei inter concursum DEI et câe secundae; deinde si prior nâa esset concursus DEI et prior natura esset effectus, non n. fit esse actio sine termino, causa igitur secunda nihil faciet, neq; etiam appareret quomodo actus humani possint esse liberi cum iis prius nâa in voluntate sint producti, antequam ad eos voluntas hois concurrat. Interim nihil obstat quin improprie concursus DEI prior dicatur actione câe secunda, tum quia DEUS independenter agit, tum quia sub universaliori ratione, a DEO n. pendet hoc ipso, quod sit Ens creatum, a creaturâ vero quod sit tale Ens, non quasi DEUS producat solum gradum genericum entis, creatura gradus inferiores (utraq; n. causa totum effectum et omnes gradus efficit) sed quod DEUS gradus inferiores producat hoc ipso, quia in se continent rationem Entis creati, creatura u. gradus superiores, qa clauduntur in inferioribus. etsi sit prior DEI concursus quo ad subsistendi consequentiam, non n. valet DEUS agit,

Concursus câe 1ae cum 2a non est prior nâa quam sit actio creaturae

2a et creatura, sed e converso creatura agit, 2a DEUS; nam DEUS possit agere sine creatura licet dicant actione efficaciori id futurum; advertunt enim Less. et Suar. si velit DEUS hoc modo operari per talem actionem, quae quatenus praecise ab ipso provenit non est satis ad producendum effectum, exigere cum aliqua etiam creaturam, a qua illa eadem actio procedat, idcirco tamen alterutra causa non erit dicenda partialis, sed utraque totalis, nam et 1a et 2a caussa totam entitatem effectus totaliter in suo genere et ordine producunt, hoc est DEUS sine consortio alterius causa prima, et creatura sine consortio alterius causa secunda, seu principalis, si ipsa sit causa principalis, seu instrumentalis, si sit instrumentaria.

Actio causae 2ae dependet a causa 1a non ab eius actione

NOTATIO 3 licet recte dicamus actionem causae 2ae dependere a causa 1a non tamen recte dicitur dependere ab actione seu concursu causae primae, cum inter actiones causae primae et secundae non sit aliqua distinctio realis, quod dictum est, unde non est unicus DEI concursus quo ad omnes effectus, concurrit ut est manifestum, cum dicimus apud Theolog. praesertim creaturas moveri a DEO, applicari ad agendum, excitari ad operationem non aliud significant hi modi, quam actuales istum concursum causae 1ae quatenus unio cum actu causae 2ae connexus est, ut sine illo esse non possit. Caeterum per hanc cooperationem Divinam nihil demitur de libertate arbitrii humani cum hic concursus nihil sit praevius actioni ipsius hominis, neque absoluto DEI decreto sine respectu ad hominis voluntatem

prædefinitus, scilicet sub condicione, si operari cāa libera uelit, quâ condicione positâ dicitur illud ipsum DEI conditionatum decretum transire in absolutum, atque ipso illo concursu in rerum naturam ponere. unde non magis necessitatur cāa 2da, quam necessitaretur ab ipso actu si ab cā solâ procederet, ut pote qua posito quod uelit, et quod agat non pot non uelle et non agere, quod est necessitas, imo consequens; hinc dicunt theologi DEUM attemperare concursum suum cāis 2dis, ita ut cum cāis neris et naturaliter agentibus neris et ad unius speciei effectum concurrat (circumstantijs omnibus positis ad illam speciem producendam) cum cāis a. liberis liberè, et ad diuersæ speciei effectus paratus, ita ut eo momento quo concurrit ad eliciendum odium u: g: circa aliquod obiectum promptus et fuerit concurrere ad amorem, si modo se heri uoluntas ad amorem potius resoluisset.

Notatio 4 tametsi DEUS concurrit ad totam entitatem physicam actus peccaminosi tn absolute non est dicendus concurrere ad peccatum, qn n. pdicatur terminus actionis sumitur formaliter ex coi usu loquendi, atq DEUS non concurrit ad formale pti, quia nihil ē, ideoq non indiget concursu DEI, pro quâ re sciendum et ex theologorum doctrina duo esse in pto, unum materiale, quod ē realis actio u: g: uolitio hæc p se non est ptum, sed entitas physicè bona, quæ posset tota existere et non esse ptum, u: g: in homine amente, uel ignorante inuincibiliter

DEUS non concurrit ad ptum.

NB

alteriu formale, quod nihil est positivu, sed privatio debita honestatis et rectitudinis, quae n. provenit a DEO sed a creaturâ peccante, altio verò materialis a DEO et provenit, quod declarant Doctores exemplis v. g. cuius pes in ambulando claudicat, claudicatio n. provenit a potentia locomotiva, sed a pede vitioso, et cum pittes scribae apprehensâ manu pueri scripturam minus elegaster eformat defectus est pueri n. scribae, sed haec sunt fori theologici, ubi etiam movemur, licet DEUS dici possit concurrere ad materiale peti tn n. debere dici auctorem materialis peti, auctor n. rei vocatur n. quomodocunque concurrens, sed qui proprio quasi motu inventor est, quod a. de pto morali dictu est accomodari et proportionaliter pto artis et naturae.

Creatura a DEO n. tm dependent quoad productionem sed et quoad conservationem

Conclusio 3 creaturae n. tm quoad actiones quibus aut ipsae fiunt aut aliud producunt dependent a DEO, sed et quoad esse suu continuò ab eodem conservantur est de fide, ut ait Suar. d. 21. s. 1. n. 4. et pbr 1° auctoritate sacrae Scripturae

pbr 1° ex sacrâ Scripturâ

et Paulus Act. 17. In ipso vivimus movemur et sumus. ad Coloss. 1. omnia per ipsu, et in ipso creata sunt et ipse est ante omnes, et omnia in ipso constant ad Heb. 1. Qui cum sit splendor gloriae et figura substantiae eius, portansque omnia verbo virtutis suae ad Rom. 11. ex ipso et per ipsu et in ipso sunt omnia. Sap. 11. Quomodo posset aliqd permanere nisi tu voluisses, aut quod a te

vocatum non esset conservaretur? Pro citatis apud S. Th. et Suar. ex quibus S. Aug. l. 4. de Gen. ad literam c. 12 ita habet neque enim sicut structuram aedium cum fabricaverit quis abscedit, atque illo cessante et abscedente, stat opus eius, ita vel in ictu oculi mundus stare poterit si DEUS ei regimen suum subtraxerit. S. Greg. 16 moral. c. l. 18 cuncta ex nihilo facta sunt eorumque essentia rursus ad nihilum tenderet, nisi eam auctor omnium regiminis manu teneret. Probatur 2o ratione quia res in prima productione idcirco pendet a DEO efficiente in fieri quia est ens per participationem, sed non est minus ens per participationem et tempore sequenti ergo tunc quoque pendebit a DEO efficiente, si pendebit in conservari cum continuata efficientia sit ipsamet conservatio, deinde si creatura non penderet a DEO in conservari non haberet DEUS plenum dominium in res pro libitu destruendas et annihilandas, nam si quid destrueret, vel id faceret per actionem negativam, hoc est per subtractionem, suspensionemque sui concursus, quo illam res in esse antea conservabat, vel per actionem positivam, si primum tum habetur intentum scilicet a DEO pendere res in conservari unde subtracta conservatione destrui potest, quomodo pulchre dixit Job. c. 6. et qui coepit ipse me conterat solvat manum suam et succidat me? si 2m ergo per illam actionem

Probatur 2o ratione

alia

producitur aliquis nouus terminus et consequenter res omnes non possunt destrui, ille n. ipse terminus aliter non destruetur, quam per actionem positiuam, quæ itidem habeat nouum terminum, præterquam quod non appareat, quomodo per actionem positiuam destrui queat aliquid, nisi aliquid ei contrarium producatur at vero multæ res non habent contrarium v. g. angeli, materia prima

Conseruatio directa et indirecta

Notatio I conseruatio duplex assignari solet ut supra et indicauimus s. 2. cond. 5. directa scilicet et indirecta, directa est ipsa rei continua productio; indirecta autem est ea, quâ remouentur, vel impediuntur causæ rem corrumpentes, sic sol conseruat carnes, quia impedit causas putrefacientes vide S. Th. 1. p. q. 104. a. 1. et 2. Jam si quæratur an

Quæstio cum solutione

aliqua res est a causis 2is conseruatur, satis constat plurimas conseruari conseruatione indirectâ, directâ autem probabilius videtur nullam substantiam dependere ab ullâ causâ secundâ, et quidem de spiritualibus certum est cum conseruentur per creationem ad quam non concurrit aliqua causa 2a, de corporalibus, quæ sunt eiusdem speciei cum suis causis producentibus ut ignis cum igne, leo cum leone etc. videtur idem probari per experientiam, nam ignis vel leo destructo producente perseuerare utique potest, neque recte dicitur esse aliquam causam creatam æquiuocam, a quâ directe pendeant, solem v. g. vel astra, nam his et occumbentibus, et in opposito hemisphærio existentibus non experimur perire

porro de accidentibus quibusdam communiter do cere solent ea directe pendere a suis causis pro pime efficientibus, cum ut illae operari desinunt continuo pereant, sic tradunt de lumine, de actib. uitalibus sensationum, intellectionum, uolitionum, et aliq. et de speciebus intentionalibus, q ab obtis sensuum externorum producuntur, q tri alii sibi deputandi locum uendicant.

Accidentia q[uae]dam (ut lumen) directe pendeant a suis causis.

Notatio 2 conseruao et productio interdum est eadem actio, interdum diuersa ut docet suar. s. 2. n. 5. et sequentib. eadem e qn ab eodem agente adaequato procedit et tum non differt nisi connotatione, quatenus productio connotat negationem esse antehabiti, conseruao a. connotat possessionem eiusdem esse unde res in primo instanti non dr conseruari sed produci, in tempore a. consequenti non produci, sed conseruari, licet sit eadem numero actio, diuersa a. est qn productio et conseruatio n fiunt ab eodem solo agente u. g. producit rem aliquam DEUS cum creaturâ, conseruat uero solus, tum mutato termino mutatur essentialis respectus actionis et consequenter ipsa actio idem fit si productio dependebat a mat[eri]a ut quantitatis in pane, conseruao a. n dependet, ut eiusdem quantitatis iam separatae a pane, in mysterio sacrae Eucharistiae. Caeterum de concursu Dei cum creaturis multa erudita, et ad pietatem accomoda uid. apud Leon. less. l. 10. de perfectionib diuinis c. 3. et 4 et l. 11 c. 3 et. 4, qui illud eleganter habet c. 3. l. 10 conseruationem creaturae quotidie

Conseruao et productio interdum idem, interdum diuersa.

Eadem qn

Diuersa qn

modis concipi posse, scilicet per modum sustentationis, quasi creatura Deo veluti firmissimo fundamento et fundo sit innixa per modum suspensionis, per modum influxus et subministrationis, per modum connexionis et constrictionis, qua sine res fluxae dilabuntur, et pereunt.

SECTIO IV.

De Ideâ siue Exemplari.

Pertinet adhuc ad explicationem causae efficientis pleniorem Idea siue Exemplar, cum ea per se revocari ad eam soleat, ut infra patebit, utimur vero Ideae et Exemplaris nomine promiscue ex communi usu, modoque loquendi, alioqui enim significationes horum vocabulorum distinguunt; S. Th. quidem 1. p. q. 15 a. 3. ait exemplar esse rerum dumtaxat futurarum, Ideam vero et mere possibilium, Fons. 7. met. c. 8. q. 2. s. 6. vocat exemplar omnem formam et externam, ad cuius imitationem aliquid fit, Ideam a. solum internam in illu, sed cum nos pro eodem sumamus haec nomina duo in hac s. de Ideâ dicentur, 1° quid sit Idea. 2° ad quod genus causae revocari debeat.

Exemplar et Idea quomodo accipiantur.

Conclusio I. Idea est forma, quam aliquid imitatur ex intentione agentis determinantis sibi finem ita communi sententia post S. Th. de verit. q. 3. pro explicatione uberiori.

Idea definitio.

Notatio I.a cum Idea dicitur forma.

Quid intelligatur per dici formam.

habetur genus definitionis, Idea namq. vel intellectum, vel aliquod aliud subiectum informat vel saltem p modum informantis a nobis concipitur ut Idea divina, reliqua vero definitionis particula differentias explicant, in quibus proinde cum dr Quam aliquid imitatur colligere est debere inter Ideam et Ideatum intercedere similitudinem quadam, n quidem sm entitatem realiter spectatam hoc n. necium n e, sed saltem sm repraesentationem, sicuti conceptus est similitudo sui obiecti, cum dr ex intentione agentis intelligitur necesse ee, ut illa similitudo non fiat casu, sed ex destinato, quare si quis pictorius equum efformet casu, forma canis n esse Idea, cum dr Determinantis sibi finem n dt effectus ex necessitate naturae fieri, sed humano modo, ita saltem ut subsit dispositioni et directioni agentis, quod quidem in producendo effectu illa ipsa forma utatur pro suo libitu, hinc fia agentium naturalium v.g. cum producit ignis ignem, leo leonem p n sunt Ideae formarum productarum sicut nec fiae intellectuales in hoie, respectu eorum effectuum, qui ab ipso naturaliter proveniunt in effectibus a artificialibus qui fiunt p directionem intellectus, indiget plane homo Ideâ aliquâ ad quam ipse effectum suum conformet

Notatio 2a Idea est duplex externa et interna, externa est imago, vel similitudo Ideae extra artificem constituta, sensibusq. vel ot illi obiecta, et ad imitationem proposita ut e v.g. Caesar vel eius statua, ad cuius similitudinem alia efficit; interna e ipsamet conceptus formalis de opere faciendo. Iam quid sit Qua Idea habeat rationem causae.

Quid sit Idea aliquid imitatur.

Quid sit Ex intentione agentis.

Determinantis sibi finem.

Idea duplex Externa et Interna

Externa quid

Interna quid

Quaestio cum solutione 1.a

a exemplaris Et imprimis obiectivum rei faciendae conceptum non esse Ideam respectu eiusdem rei producendae, ita sentiunt Mairo d. 2. q. 2. Rub. t. de causa exempl. q. 2. n. 70 et sequent. Fons. 7. met. c. 8. q. 2. s. 2. Suarez d. 25. s. 1. n. 10. contra Vasq. 1. p. d. 72. et Conimb. c. 9. q. 3. a. 2. et Nominales, nam inter Ideam, et Ideatum debet esse realis quaedam similitudo, qualis non sit esse nisi inter res realiter distinctas, atque conceptus obiectivus rei faciendae non distinguitur a parte rei ab ipsa re, item in DEO Ideae non sunt res faciendae, licet eas cognoscat, sed interna earum cognitio docent Theologi 1. p. q. 25. idem igitur dicendum est de Ideis creatis cum nequeat afferri ratio disparitatis, et alias creaturae quantum possunt DEUM imitari soleant. Accedit quod Aristoteles 7. met. t. 23. Ideas appellet formas in anima et domus sine materia, qui proinde cum ibidem dicit Ideas esse substantiam et essentiam rei intelligit significative, ut interpretatur et Fons. ex ipso contextu, sicut imaginem Caesaris vocamus aliquando Caesarem. Quod vero dicunt Conimb. exemplar illud ex sua sententia obiectivum esse non artefactum illud, quod determinate sit efficiendum, sed aliud quoddam confuse et indeterminate cogitatum, dicere videntur contra artis rationem, vel saltem perfectionem, ad artem enim non facit confusa, sed distincta apprehensio, quod experientia firmat, cum enim artifices periti internae suae Ideae ectypon aliquod sive similitudinem externam dare iubentur accurate

Solutio 2.a

id faciunt et usque ad minutias. Et deinde Ideam internam esse necessariam agenti intellectuali non tantum

et simpliciter externam, de internâ pbr, ex sub-
ordinatione potentiarum animasticarum, nam voluntas
cuius nutu potentiae executivae sunt ad producendum
artefactum applicandae non potest elicere actum, nisi prae-
vius sit actus aliquis intellectus ostendens quid et
quomodo sit agendum, qui quidem est ipsa Idea in pro-
posito, de qua agitur: de externâ et pbr, quia in-
tellectus noster per species alienas potest cogitare id, quod
nec est, nec unquam fuit, et cuius exemplar nunquam
sensibus haustum est, praeterquam quod experientiâ quoque
patet multos artifices non habuisse exteriorem eius-
modi paradigmata, interim tamen utilis est exter-
na aliqua Idea, et simulachrum, ut scilicet et interna
facilius efformari queat, unde consequitur externam
minus proprie habere rationem Ideae, cum neque ei ne-
cessario conformetur opus artefactum, ut potest, quae
saepe nulla est, neque etiam cum adest proprie et per se
dirigat, sed tantum ratione internae ideae ad quam
facilius exprimendam iuvat, eâ de causâ in-
ternam aliqui absolute dici voluerunt Ideam
externam autem exemplar, ut iam supra indicavimus,
quod quidem posterius nomen fons etiam ad formas
rerum naturalium extendit. Caeterum Idea interna
potest quidem reflexe cognosci ab artifice, est enim
illius non potentia reflexiva, si placet super suos
actus, non tamen necessario debet, nam experientiâ habemus
saepissime artifices operari per directos dumtaxat
actus, neque unquam se reflectere nisi cum errorem
aliquem deprehensum corrigunt, item cum Ideae
requirantur tantum ut dirigant voluntatem, et potentias

executrices rite id præstari pt p directum dictamen de ope faciendo, quod ipsa fide viso ope sit elicitum, n detur deinde sufficere ad plures opationes circa mãã externas faciendas, cu' experientia testetur in saltatore vel citharoedo n' pro singulis

Caa Idealis revocari pt tu' ad Fidealem tu' ad Effectem sub 1ª pars

opationibus singulas Ideas produci

Conclusio 2.

Idea vero revocari pt tu' ad caa formalem, tu' ad Efficientem ita Murc. Suar. Rub. et alij. Pbr 1ª pars quia n' modo ipsa intellectu artificis informat, verum et respectu effectus a directione procedentis rationem aliqua' ht formæ extrinsecæ, deinde sicut forma tribuit composito determinatam speciem, ita et Idea proportionaliter, sed extrinsece tribuit certam speciem effectui, sine Ideato, qualis scilicet in Ideâ artificis effectu' producentis repræsentatur.

Pbr 2ª pars

Pbr 2ª pars quia Idea dirigit efficiens in opando, et complet eius poãm, seu facultatem opandi in ratione agentis artificiosi, quod alias consulto et sine temeritate n' posset absq Ideâ opari

Idea prout informat ill[u]m artifices est vera caa fils

Notatio 1ª

Idea prout est forma Idea informans illu' in agentibus creatis est vera caa formalis accidentalis, ut constare pt ex jjs quæ dicta sunt de caa formali q. 3. huius t. s. 3. prout vero accipitr pro formâ extrinseca n' est caa formalis propria, cu' suu' effectu' intrinsece n' informet sed tm cu' eo p quandam similitudinem et sui imitationem coniugatur, nec e proprie caa efficiens physica cu' n' agat, sed tm dirigat

Caalitas caa Idealis

Notatio 2.

causalitas caa Idealis, quatenus est forma est imitatio passiva, ut tradit Conimb. q. 3. a. 2. et Fons. 1. Met. c. 7. q. 1. s. 5. quæ imitatio

in re videtur esse similitudo effectus cū Ideâ artificis, quatenus a. est efficiens est actio n̄ quidem Physicè emanans, sed directa ab exemplari, ut docet Rub. uim porrò causandi in genere efficientis ponit esse uim directiuam in genere formae imitabilitatem, q̄ nihil videatur distinctū ab ipsâ entitate conceptus, sed habere dūtaxat respectū rationis, vel connotare pōā cāa efficientis, q̄ p. eius directionē possit similes aliquos effectū producere, ut indicat Fons. 9. met. c. 8. q. 2. s. 7. Deniq; effectus Ideae n̄ est tm̄ compositū, sed ēt forma eius imitatione facta ēt quatenus est cāa formalis quae cul sit extrinseca discrepat in hoc a cāa formali internâ cuius effectus n̄ ē forma, cū nihil sit ab ipsa diversū — Vis cāadi — Effectus

PARS V

De caussâ finali.

Finis communissimè significare solet oē id, quod est in aliquo genere ultimū, quo pacto mors ē finis vitae, hic tn̄ n̄ accipitur tam latè, sed prout est ex quatuor generibus cāarū p se, et significat potiꝰ quasi quandā et metā, quā sibi opans praefigit, ad eamq; suas operationes dirigit, de hoc fine nunc agere habemus

SECTIO I.ª

Quid et quotuplex sit finis?

Quaeritur in hac s. 1o definitio finis 2o divisio
quae per suas conclusiones explicabimus.

Definitio finis

Conclusio 1a finis est id cuius gratia
(subintellige) aliquid fit vel caetera fiunt ita
Aris. 2 Phys. t. 29 et 5 Met. t. 2. cum suis
interpretibus, quorum aliqui particulas illas addi-
derunt, ut colligi debet ex exemplis Phi, et applica-
tione eiusdem, quam habet 1o Ethic. c. 7. cum ait quid
igitur uniuscuiusque bonum est? an id cuius
gratia caetera aguntur? hoc a. est in medicina
sanitas, in arte militari victoria, in aedificatoria
domus, in omni denique actione et electione finis ipse,
cuius gratia reliqua omnia omnes agunt.

Quid sit id agatur

Notatio 1a Vocula Id potest significare et
genus propinquum scilicet causam et genus remotum, scilicet
principium eius. n. ratio non repugnat fini, qui est prin-
cipium et primus in intentione, licet sit ultimum quid
in executione, unde axioma commune habetur finis
est primus in intentione, et ultimus in executione,

Quid per reliquas particulas

per particulas cuius gratia continetur diffe-
rentia huius causae a caeteris, et indicatur ipsius con-
cursus ad effectum ut nimirum eius amore desiderioque
caetera et effectus ipsius finis producatur.

Causa finalis vera causa

Notatio 2a finis non dicitur tantum dici metaphori-
ca, sive ut tradit Mend. improprie causa, sed vera
realis et Physica, quod Suar. d. 23. s. 1. n. 7.
ait esse receptum dogma, et quasi primum principium
in philosophia et Theologia, nam et effectus per se
dependet a fine, ut potest propter quem fit, et a fine realiter
promovetur, et allicitur efficiens ad operandum, quod aliqui
non faceret, ut satis per experientiam constat, aeger. n. a. quod
non fecit, sed a parte rei movetur a sanitate ad sectionem

uena, quas minimè sane appeteret, nisi sanitatem intenderet, hoc est, nisi a sanitate pelliceretur. Nec refert quod sæpe finis non existat cum causat, non enim facit hoc ad rationem causæ Physicæ, nec quod sæpe non possit existere ut cum quis appetit impossibilia licet enim hoc verum sit de fine materialiter spectato, non tamen formaliter et ut rationem finis exercet, sic enim necessarium est ut saltem apprehendatur tanquam possibilis, quo ipso pacto mouere possit obiectiuè et allicere ad sui amorem causam efficientem qui modus causandi cum sit proprius causæ finali, longeque diuersus a modis cæterarum causarum Physicarum, ideirco cum qualibet causa postulet modum essendi iuxta modum causandi sufficit causæ finali modus essendi obiectiuè, esto in cæteris causis saltem proxime in effectum influentibus requiratur modus essendi actualis et realis, ut pote cum illæ causæ uel partes actuales sint existentis effectus uel certè tales, a quibus ipsa causalitas actualiter egreditur, tanquam proximè et actu influentibus, non autem tamen quasi ab obiectiuè præsentibus, et intentionaliter tantum influentibus, quod fit in causa finali

Conclusio 2 multipliciter diuiditur finis in finem Cui et Cuius, operantis, et operis, Proximum et remotum præsuppositum et non præsuppositum hæ sunt fere præcipuæ diuisiones, quibus tamen aliæ quædam annectuntur, quare pro intelligentia meliore sit — Diuisio Causæ finalis.

Notatio 1a finis Cui est persona sine suppositum cui rem aliquam desideramus ut Deus cui gloriam, proximi uel nos ipsi quibus salutem intendimus, finis Cuius est res illa quæ intenditur, atque alicui desideratur ut in proposito gloria uel salus, sed subdiuiditur finis Cuius in directiuum et fide — finis Cui — finis Cuius

finis obiectivus et formalis.

finis obiectivus est bonum, cuius possessio desideratur, ut Deus, vel pecunia, et a multis finis ut res, sive finis cui, finis formalis est ipsa possessio, sive operatio aliqua, vel quasi operatio, per quam nobis finis obiectivus coniungitur, ut dominium pecuniae, dicitur et finis ut quo sive finis ut adeptio. Advertat hic a. ex com sententia S. th. 1. 2ae. q. 11. a. 3. ad 3. finem formalem, et obiectivum non esse duos fines inter se adaequate distinctos, sed esse quasi partes integrantes unius finis, neque enim vel res solas sine fruitione, desiderat quis, vel fruitionem sine re, qua fruatur; sic et dicendum est finem cuius et cui coalescere quasi in unum finem et obiectum voluntatis hoc ipso enim quod obiectum voluntatis est bonum, bonum autem consistit in perfectione et convenientia rei cum aliquo supposito, idcirco ita inter se iunguntur suppositum ac bonum ei desideratum ut neutrum sine altero amari possit, proindeque voluntas in utrumque per modum unius adaequati obiecti feratur, ita Vasq. 1. 2ae. d. 2. c. 3.

finis operantis et operis

Notatio 2. finis operantis est, quem sibi is, qui aliquid agit pro arbitratu suo determinat, finis operis est ad quem id ipsum quod ab operante fit ex natura sua ordinatur, qui et intrinsecus dicitur sicuti prior extrinsecus. Hic propter nomen similitudinem aliae duae divisiones finis occurrunt, nempe in finem operationis, et operis, in finem qui sit operatio, et qui opus, seu res operata, finis operationis est ipse terminus, qui per operationem fit, ut calefactionis finis est calor, finis operis est alia operatio vel usus rei, vel id propter quod opus est conditum ut finis domus est habitatio, caloris calefactio, est enim calor sicut quilibet res

per suas operationes, ita exponit Conimb. q. 20 a. 2. Suar. et alii. Finis qui sit operatio est actio aliqua quae per se intenditur non propter aliud opus inde resultans, sicut scientiae speculativae finis est cognitio obiecti, finis qui sit opus est aliquid permanens post operationem, quod inde sequitur, ut sanitas quae post curationem est.

Notatio 3 finis proximus est, qui prius acquiritur, remotus est ad quem prior finis dirigitur quique non obtinetur nisi illo acquisito. Cum hac divisione fere coincidit illa in finem ultimum et medium, seu non ultimum, de qua S. Th. 1. 2ae q. 1. a. 4. et 3. finis ultimus est, ad quem aliqua ordinantur, ipse autem ad nihil ordinatur, in eo quod alia ad ipsum ordinentur habet rationem finis, et convenit cum fine medio, in eo autem quod ipse ad nihil ordinatur habet rationem ultimi, unde et simpliciter finis dici, sive perfectus, sicut medius dici solet finis secundum quid, et imperfectus sive τέλος ἄτελος s. finis non finis, qui scilicet ulterius tendit, dici autem dupliciter potest finis ultimus vel .n. ad nihil prorsus ordinatur, nec ordinari recte potest in ullo rerum genere, et sic dicitur finis simpliciter ultimus et perfectissimus, qualis est solus Deus, propter quem sunt omnia, ipse autem propter nihil aliud, sed propter se solum, vel in certa duntaxat serie actionum ad eum ordinantur aliqua, ipse autem ad nihil, etsi ordinari absolute ulterius posset, ut sanitas aegro restituenda est finis ultimus, quem intendit in suis operationibus medicus, licet deinde sanitas ad gloriam quoque Dei referri possit. Finis medius est ad quem alia referuntur et ipse in eadem serie itidem refertur ad alia; solet porro finis simpliciter ultimus dici et a quibusdam finis ultimus operantis, finis autem non simpliciter

Finis proximus et remotus.

ultimus, finis ultimus opis dici solet.

Finis praesuppositus et non praesuppositus.

Notatio 4 finis praesuppositus di, qui iam existit, sed eius tm possessio petitur, ut est pars pecuniae p finis a. non praesuppositus, qui nodu existit, ideoq. ei tm eius possessio, sed et productio desideratur, ita Conimb. citati et Suarez cum aliis.

SECTIO II.a

Quae sit vis causandi, quae causalitas et Effectus finis.

Summa qtionis.

Quaeruntur hic tria de vi causandi, de causalitate, de effectibus finis, quibus explicatis huius cae rao satis patebit sit igitur

Vis causandi in fine est eius bonitas

Conclusio I Vis causandi in fine est eius bonitas vera vel apparens ita Muro. d. 5. q. 2. Rub q. 2. n. 19. Suar. et alii comter. Pbr quia cu finis no possit aliter causare quam quod appetatur ab agente, tu id erit vis causandi p quod hc hoc ut possit appeti sed id est bonitas saltem apparens, nihil enim appetitur nisi ut bonu et conveniens q.o quod et roborare ut ppetua oiu exprientia, q aliquid desideraverint

Malu ut malu no pt appeti.

Notatio I in hac concl. contra Nominales est, malu ut malu no posse appeti nec esse finem, sicut nec indifferens, quae tale, quod nec ut bonum, ~~nec ut malum~~ nec ut malu apprehenditur, ait n. Arist. 1.o Eth. c. 1. Bonu esse quod oia appetant, ita scilicet, ut quidquid appetitur no nisi sub aliqua ratione boni appetatur, et sicut illus no pt

praestare assensum nisi obiecto, quod saltem putet
esse verum vel a. falso cognito, nec dissensum, nisi
obiecto falso, ita et voluntas actum prosecutionis
elicere non potest, nisi circa bonum saltem reputatum, neque
nolitionem potest et refugere obiectum sub sola ratione boni
propositum. Caeterum notat Suar. licet saepe mo-
veatur voluntas a bono tamen apparente, cum scilicet causa
finalis non requirat ut sup. indicatum est realem
sui existentiam, sed tamen obiectivam, quae proinde et
enti fictitio competere potest; tamen nihilominus dici malum appetitur
posse ipsam formaliter bonitatem esse realem, quia semper sed semper sub
apprehenditur aliqua realis bonitas, quae volunta- ratione boni.
tem alliciat, licet erretur in applicatione dum exi-
stimatur esse in eo subiecto in quo non est, unde
et apparens nominatur v. g.: vult se aliquis
vindicare quia putat honestum, movetur ab ho-
nestate, quae vera bonitas est, sed tamen in vindi-
cta non est. Unde potest posse quidem malum materia- malum appetitur
liter spectatum appeti, sed non formaliter, ita ut materialiter non
ipsa malitia sit ratio appetendi, nam desiderat formaliter
aliquis exempli gratia mortem non ut est malum
naturae, et privatio vitae, sed vel quia videt eam esse
medium ad beatitudinem citius acquirendam, vel quia
falso sibi persuadet maiora mala se per eam
vitare posse, item vult aliquis ex odio et inimici-
tia proximo suo malum quatenus illi quidem malum
est, interim tamen putat sibi bonum esse si alteri ma-
lum sit: quod si forte nulla alia appareat boni
ratio erit ipsa saltem libertatis usurpatio, quae homi-
nes aliquos sceleratos sine ulla alia specie boni
oblectat.

Bonitas 3plex Honestas. Jucunditas. Utilitas.

Notatio 2. Cum bonitas sit triplex, videlicet Honestas, quæ est convenientia cum dictamine rectæ rationis; Jucunditas quæ est convenientia cum sensu, vel naturali inclinatione, et appetitu; Utilitas, quæ est aptitudo quædam ad honestum vel delectabile adipiscendum, quæri solet, utrum qualibet bonitas sit sufficiens ad causandum finaliter: Respondeo affirmative, quæ est sententia communiter recepta, licet repugnent Suar. disp. 23. s. 5. n. 28. et Vasq. 1a. 2æ. d. 4. c. 2. qui putant utile, qua tale non posse causare finaliter cum dicat Aristoteles 1o magn. Moralium c. 2. bonorum alia esse fines, alia non, et 2o metaph. 4. 8. finem esse tale quid, quod non est alterius gratia, sed cuius causa cætera; utile autem qua tale est alterius gratia, et propter se nunquam appetitur, sed propter aliud, quare et nullam propriam bonitatem habere videtur, sed tantum quasi extrinsecè affici bonitate finis, ad quem ordinatur. (Sed nostram tamen sententiam videtur expresse habere Aristoteles 1o eth. c. 7. ubi ait Quoniam vero plures esse fines videntur et horum quosdam ob aliud appetimus, ut divitias, tibias, instrumenta denique omnia non omnes esse perfectos perspicuum est, at optimus finis esse quidam perfectus videtur, idem et sentit S. Th. l. 3. contra Gentes c. 2. cum ait omnia intermedia inter agens, et ultimum finem (quæ nimirum et ipsa, propter quæ aliud appetatur) sunt fines respectu priorum et 2o Phys. text. 5. cum dicit de ratione finis non esse, quod sit ultimum simpliciter sed solum respectu præcedentis: quare cum Aristoteles divitias et instrumenta, quæ sunt bona utilia fines esse concedat sed non perfectos, qua non ultimos debebunt intelligi loca illa priora ab adversarijs allata de fine ultimo et perfecto.

Qualibet bonitas sufficiens ad causandum.

Objectio cum solutione.

non verò de intermedio, vel certe locus ille ex Metha-
physicâ cum dicitur finem non esse alterius gratia, capien-
dus erit de fine formaliter, quatenus scilicet finis
est, medium nam comparari potest vel cum antecedentibus, quae
per illud appetuntur, et sic est finis, nec gratia illorum ex-
petitur, vel cum sequenti et ulteriori fine, et sic
ipsum non est finis, quia iam alterius gratia petitur,
ex quibus constat ratio assertionis in hac notatione
posita, quia ad finem proprie dictum (abstrahendo
iam an sit ultimus an medius) plus non requiritur,
quam ut sit id cuius gratia aliquid fiat, hoc est
ut per amatam eius bonitatem agens aliquid efficiat
minime autem ut sine respectu ad aliud appetatur, quod
alii volunt, atque bonum utile per hanc ipsam commodita-
tem (quae neque honestas est, neque iucunditas) quâ
ad aliquid acquirendum inservit, habet sufficientem
bonitatem, cuius amore alia fiant, ut experientia
patet, ergo bonum utile et quà utile potest esse principium
causandi finaliter; dixi autem quà utile, non enim
dubium est, quin sub aliâ ratione, quâ scilicet habet
et potest annexam iucunditatem, vel honestatem exer-
cere queat causalitatem finis, ut si potio medica
praeter quam quod ad sanitatem apta est, sit etiam
acceptabilis ac suavis gustui.

Conclusio 2 causalitas finis videtur esse inten-
tio sive efficax amor finis, est Vasquetii, et habe-
tur communior sententia, pro quâ et citant S. Th.
qui cum q. 22. de Veritate a. 2. dixisset sicut
influere causae efficientis est agere, ita influere
causae finalis est appeti, seu desiderari, ipsum et
explicat l. 3. contra Gent. c. 75 cum ait causalitas
finis in hoc consistit, quod per ipsum alia desiderantur

Causalitas finis est amor efficax.

ibi

pro quibus verbis affertur quoque Ferrariensis ibidem et l. 3. c. 17. nam ut constare potest ex definitione finis ratio formalis finis consistit in eo, quod ex eius gratia, hoc est amore et appetitu aliquid, sive caetera ab agente fiat at vero amor rei ex quo agens procedit ad aliquid faciendum est intentio ergo item posito efficaci amore ponitur effectus finis, quantum poni ab eo potest, et sublato amore tollitur effectus, quod patet in aegro qui quamdiu efficaciter amat suam sanitatem adhibet media, quamprimum a. desperat, adeoque sanitatem in amore desinit non adhibet, licet alioquin ipsi non displiceat sanitas proindeque simplicem de eâ complacentiam retineat ad meliorem huius conclusionis intelligentiam sit

plus E.

Actus q. circa ... finalis causa esse potest elicit solent sunt cognitio ... amabilis complacentia

NOTATIO 3a actus nostri, qui circa rem aliquam, quae finalis causa esse potest elicii solent sunt ordinarii, et hi quidem potissimum primus est cognitio obiecti amabilis alter est actus complacentiae, sive amoris cuiusdam simplicis, quo res quidem placet sine ulteriori desiderio eam consequendi, iste actus saepe absolute dicitur voluntas in hominibus, ab aliis a. velleitas, et versari potest et circa impossibile, ut si quis cogitans se alas habere et volare, eo volatu delectetur, alius actus est intentio, qui est amor sive desiderium efficax rei amatae per media consequendae, unde si medium sit unicum docent DD posita hac intentione non esse voluntati liberam eius necessariam electionem, sed necessariam, si vero plura sint media quae finis obtineri sive immediate queat, sive certa p. titate et ordine, tum succedit intentioni voluntatis consultatio in illa, quaenam et quomodo sint adhibenda, quam sequitur iudicium absolutum et practicum de illis adhibendis, et mox electio in voluntate, hoc est amplexatio eorum,

Nunc sit intentio

quae ab intellectu velut opportuna media praescribuntur,
denique vero proceditur ad usum et executionem mediorum
usque dum finis obtineatur, quo obtento consequitur in volun-
tate fruitio, hoc est iucunda quaedam quies et delectatio
de fine acquisito.

Notatio 2. Licet intentio (quae proprie acce-
pta est actus elicitus a voluntate rationali, cui re-
spondet proportionaliter in brutis quidem desiderium
elicitum ab appetitu sensitivo, in rebus autem cognitione
carentibus appetitus naturalis, qui est inclinatio formae
vel cuiuslibet alterius rei in suum bonum, connotatque sub
ratione intentionis operationem quandam, aut aliquid loco
operationis, ut suum bonum adipiscatur) in agentibus
saltem creatis dici aliquo modo possit improprius effectus
finis (quomodo actio dicitur improprius effectus agentis) non
tamen obstat quominus sit eiusdem finis causalitas, quia
nimirum per eam procedit a fine verus effectus, qui sit
ab ipsa causalitate distinctus, quare simplex amor,
et appetitus inefficax non videntur posse esse causalitas finis
cum per eam nihil aliud ab ipso distinctum a fine pro-
veniat; cum porro etiam non qualis qualis affectio, sive attra-
ctio, quam potentia dicitur trahi a suo obiecto, quatenus circa
illud consentanee suae naturae operatur, sufficiat ut illud
obiectum dicatur exercere finalizationem propriam
causae finis, cum id commune sit omnium potentiarum obiectis, exerce-
bit igitur finis propriam rationem causae, non quatenus
circa se proxime tanquam circa obiectum conveniens
amorem elicit voluntas sed quatenus ex eius amore
elicit operationes circa media, quibus acquiratur finis,
quod etiam docet Aegid. l. 2. s. 7. q. 6. cum ait cau-
salitatem finis seu finalizationem, ut appellant
in eo esse positam ut movendo agens faciat media esse,
ponique propter finem.

Licet Intentio in agentibus cre-
atis dici possit im-
proprius effectus
finis, non tamen obstat
quo minus sit
eiusdem finis
causalitas

motio metaphorica q.

Notatio 3 ista velut determinatio et specificatio voluntatis, quæ ab obiecto est ad quod voluntas sic ita terminatur per suam operationem, ut pro tunc quidem ad nihil aliud terminetur dici et solet a[p]pt motio Metaphorica, quâ quidem dr finis movere caam efficientem, et per quam si sit efficax dr finis in effectum suum influere, nam eadem intentio quatenus procedit effective a voluntate hois per actuatem et physicam influxum est motio quædam propria realis ac physica, quatenus a. procedit a fine tm obiective prite non per realem aliquam emanationem, sed intentionaliter, dum nimirum finis est id, quod desiderium et intentionem illam terminat dr motio Metaphorica, quare qui motionem Metaphoricam per quam finis actu moveat statuunt aliqd prius, realiterq diversum ab actibus operatis, non recte sentire videntur, neq. n. explicare sciunt quid illud sit, et sane nihil esse pt cum eo quod non posset assignari caa efficiens, finis .n. non est effectivus, neq motionem illam Metaphoricam exercere pt, nisi efficiens et agat

si finis exerceat sua causalita[tem] requiritur iudiciu[m] quo iudicetur an ipse sit possibilis.

Notatio 4 ut causalitatem suam possit exercere finis dt cognosci, et iudicari esse possibilis nam et actus voluntatis, quæ est pôa nimirum cæca dt hre obiectum sibi ab intellectu propositum, in quod feratur (quod et respectu pôa absolutæ censet Suar. s. 9. n. 6. et Vasq. 1a. 2æ. disp. 35. c. 3.) et saltem efficax esse nequit ita ut ex eo procedatur ad mediorum adhibitionem, nisi putatur obtineri posse, quare tametsi ad actum simplicis complacentiæ in voluntate sufficiat actus in intellectu, qui sit et simplex tantummodo apprehensio, tn ad intentionem, et efficacem amorem, adeoq ad caam finalem requiritur in homine iudicium de convenientiâ et possibilitate rei ut contrarium iudicium de absolutâ impossibilitate excludatur, quod

impediret sane voluntatem efficacem, eiusmodi vero
indicia, quae satis sint ut applicetur causa finalis,
maiusque causalitatem exercere queat saltem sub ratio-
ne boni delectabilis, aut alioqui convenientis, sicut et
discursus circa illa concedit Suar. n. 13. amentibus
et et pueris ante perfectum usum rationis, licet non habeant
tantum rationis usum, qui sufficiat ad virtutem, aut
peccatum. Caeterum hinc expediri potest quaestio illa utrum
finis causet secundum esse reale an intentionale: intelli-
gitur a. per esse intentionale denominatio ab intellectu
cognoscente, per esse a. reale id quod cognitionis obiectum
est, quod licet aliquando sit negatio, vel aliquid
impossibile, quia tamen plerumque est verum ens reale, fit
denominatio a potiori ut sensus proinde sit quaestio-
nis utrum id quod movet causam efficientem ad amorem
finis, et ad media pro illius consecutione adhibenda sit
ipsa cognitio finis, an vero res ipsa et obiectum cogni-
tum? R. finem causare secundum esse reale non intentionale
licet haec sit conditio quaedam requisita, ipsa namque
cognitio si non sit ipsummet illud obiectum, cuius
acquisitio desideratur ut fit v. g. cum quis alicu-
ius rei scientiam desiderat, est se tamen velut appli-
catio obiecti per quam finis voluntati proponitur, et
quasi approximatur, quemadmodum igitur in quantum
ignis non agit in quantum propinquus est sed in quan-
tum calidus, ita et avarus v. g. non desiderat cognitionem
pecuniarum, sed pecunias ipsas, esto non posset deside-
rare nisi cognitas, cum sit ignoti nulla cupido,
ut habet commune adagium, alioquin cognitio desiderium
avari non satiat, neque ultimum est in executione
sed ipsam potius executionem praecedit.

An finis secundum esse reale aut intentionale causet

R. secundum esse reale.

Effectus cause finalis sunt media

Conclusio 3 effectus proprij causæ finalis sunt tantum media, et actiones circa illa, ita Vasq. cum alijs, sequitur hæc conclusio ex priori et probatur quia illi sunt tantum effectus finis, qui ab eo proveniunt mediâ intentione tanquam causalitate, atque hi tantum sunt media et actiones circa media exercitæ quia simplex volitio complacentia de fine cum antecedat intentionem non potest a causa finali quatenus causa est procedere, gaudium autem et fruitio circa finem iam obtentum non tam videntur statim debere effectus finis, quam eius veluti pars et complementum, monet enim Ferrar. l. 2. cont. Gent. c. 2. ex S. Th. 4 sent. dist. 49. q. 3. a. 4. si delectatio ex operatione aliquâ vel quasi operatione, quam ante pro fine nobis fingerimus orkatur non esse considerandam tanquam aliquid adæquate distinctum ab operatione et fine ipso, sed tanquam unum cum ex utraque fiat unum in ordine obiecti desiderati perfecta, qui nam fine aliquem sibi coniungi desiderat hoc ipso etiam appetit quiescere in illo et de eo acquisito gaudere.

probatur.

accedit authoritas Aristotelis, qui L. 1. de Gen. c. 55 negat motionem finis perseverare quando habitus et finis ipsi iam adsunt unde actus, qui ab agente tunc circa finem obtentum eliciuntur non sunt effectus finis, cum non amplius fiant propter finem per eius causalitatem, quæ desijt non procedunt ut promisæ fruitio quoque per causam esse nequeat; sed ipsa potius intentio in fruitionem quasi commutari videatur.

Explicatio loci allegati S. Th.

Notatio 3 cum S. Th. 1a. 2æ q. 1. a. 1. in corpore ait oportet quod omnes actiones humanæ propter finem sint, et ibidem ad 2um quidquid quod homo faciat verum est dicere, quod homo agat propter finem et agendo actionem, quæ est ultimus finis, explicari potest iuxta

doctrina Ferrariensis uerum id esse de fine materi-aliter sumpto, hoc est de bono in quod qualibet potentia tanquam in aliquid sibi conveniens fertur, non autem de fine sub ratione causae finalis accepto, quia enim bonum non movet per desiderium sui ad aliquid dici potest, et tradit Vasq. finis quasi in actu 1º propinquo, quia aptum est ut moveat per desiderium sui, et per proportionata media acquiratur sitque actu causa finalis, quod si alias verbas. S. Doctoris nimium premantur et ipsa humana operatio in qua ultimus finis statuatur erit propter finem, quod tamen ipse negat loco cit. ad 2um aitque homines tunc quando illa operatio exercetur agere propter finem, non quia ipsa illa operatio sit propter finem, sed quia volitio per quam imperatur et a qua habet quod sit actio humana sit propter finem, deinde et prima cognitio, qua ipsum obiectum amabile volunti proponitur, erit propter finem, quod dici negat, cum ex nullo et simplici amore, complacentiaque finis proveniat, omnem enim voluntatis affectum antecedit.

Notatio 2 fruitio, delectatioque de fine possesso licet non sint propter finem, non tamen sunt frustra et temerarij actus, nam ut homo dicatur agere propter finem sufficit, ut eius operatio, vel sit propter finem, vel sit ipse finis, ut docet Ferrariensis 3. cont. Gent. c. 2. et S. Th. ibidem cum ait actiones contemplatoriae non sunt propter aliud finem, sed ipsae sunt finis, iam ergo supra diximus fruitionem, et delectationem circa finem acquisitum convenire cum ipso obiecto in unum totalem finem, unde et Vasq. negat cuivis operationi rationali ascribendam esse causam finalem actu, adeoque dicit ipsum amorem Dei in beatis non versari circa DEUM tanquam circa causam finalem, quae actu finaliter moveat, esto versetur circa eum tanquam circa

Fruitio delectatioque de fine acquisito sunt propter finem.

finem realiter spectatum et in actu 1° hoc est circa tale bonum, quod est idoneum propter quod alia appetatur, quodque ut tale cognoscitur. Simplex porro complacentia de obiecto cum indeliberata est, ut esse frequenter solet non dt accusari temeritatis sicut nec alia actio naturalis, vel bruti, vel agentis cognitione destituti, non n. fit ad finem proprie et hoc ordinari, cum vero deliberata est tum pro qualitate finis, in quem ordinatur, aut ordinari dt vel studiosa erit vel otiosa, et otiosa foret etsi daretur esse propter illud ipsum obiectum, de quo est, ut propter finem, cuiusmodi debuerit esse finis; aduerte autem non videri necesse ut 3us actus in voluntate, de obiecto amabili ab illa proposito sit simplex complacentia licet n. hoc saepe fiat fit tamen si obiectum sufficienter ab intellectu propositum sit illico intentio elici, quae erit et causa litas ipsius finis, et eiusdem improprie dictus effectus in agentibus uti supra dictum est creatis. Caeterum tametsi actus fugae et detestationis malorum, sunt et quaedam media ad obtinendum finem requisita, bonum n. non acquiritur, nisi per recessum a malo, si illud interiaceat non tamen malum quam malum poterit appeti, aut exercere causalitatem finis, nam actus isti pro fine non habent malum, quod fugitur, sed bonum quod desideratur, quemadmodum ut habet Suar. s. 5. n. 9. mobile recedit ab uno termino ut ad aliud accedat terminus a quo non est finis illius motus, neque excitat mobile ut a se recedat, sed finis est terminus ipse ad quem mobile fertur et a quo quasi attrahitur, unde fit ut ab altero contrario auellatur.

malum quam malum non fit exercere causalitatem

SECTIO IIIa.

Quænam agentia propter finem agant.

Ad quoddã quasi complemẽtũ doctrinæ de cáá finali, dicemus hîc et ob nõ exiguã aliqn utilitatẽ, quænã agentia ꝑꝑ finẽ agant, ubi et patere poterit quomodo agant.

Conclusio 1a. Deus quo ad intra, sive quoad actus suos immanẽtes nõ agit propriè ꝑꝑ finẽ, agit tñ quoad extra sive quoad actiones transeuntes, ita communiter Theologi et Philosophi cũ S. Th. 1. p. q. 19. a. 5. et l. 3. contra Gent. c. 87. Pbr 1a. pars cũ n. cáá ab effectu differre debeat realiter opão a. immanens sit a parte rei prorsus identificata cũ essentiâ divinâ quæ est cáá finalis nõ pt ulla Dei opão immanens esse realis effectus finis, proindeq esse propriè ꝑꝑ finem tanquã ꝑꝑ sui cáá. Pbr 2a. pars quæ est ex coi Theologorũ cũ S. Th. 1. p. q. 44. a. 4. ex scripturâ imprimis proverb. 16 universa ꝑꝑ semetipsũ opatus est Dominus, deinde quia opationes ad extra, earũq termini sunt aliqd à re, sane diversũ ab ipsomet Deo, proindeq per veram causalitatem finalẽ procedere ab eo possunt, licet illa tñ causalitas seu efficax amor essentiæ in ordine ad creaturas producendas nõ sit aliqd a parte rei distinctũ ab ipsâ cáá finali, hoc est essentia divina, quod et videmus evenire in genere cáá formalis, qn forma est accidens modale, ut ex supradictis intelligi pt; deniq cũ rão cáá finalis

Deus quoad intra non agit ꝑꝑ finẽ, sed quoad extra.

Pbr 1a. pars

Pbr 2a. pars.

BLB BADISCHE LANDESBIBLIOTHEK gefördert durch Baden-Württemberg MINISTERIUM FÜR WISSENSCHAFT, FORSCHUNG UND KUNST

nulla includat imperfectionem negari DEO perinde non debet atque ratio causae Efficientis

Inter bonitatem DEI et efficacem amorem non interceedit causalitas.

Notatio 1a tametsi sin nostrum concipiendi modum bonitas divina est, quae quasi obiective movet voluntatem divinam ad sui intentionem, et amorem efficacem, ex quo deinde procedat quasi eadem voluntas ad electionem et volitionem earum creaturarum, quibus illa divina bonitas communicanda sit, tamen cum a parte rei intentio et electio illa et ab essentiali bonitate, et ipsae inter se non discrepent, non fit inter eas ulla vera causalitas finalis intervenire, sicut nec intervenit causalitas Efficientis licet et concipiamus ipsam DEUM et eius voluntatem esse principium, quasi effectivum volitionum, interim concedit Ferrariensis cum S. Th. cit. c. 87. iuxta nostrum modum intelligendi divinam bonitatem esse causam volitionis illius divinae, quae fertur in creaturas producendas, per rationem illam significata, alias dici hoc omnino nequit quia et supra causalitatem causae finalis posse dici aliquo modo effectum. verum finis in rebus creatis dicimus, cum sit in his aliquid a fine distinctum, non a. in DEO, unde cum dicimus DEUM esse propter se explicandum est negative, quia videlicet nec ipse, nec quidquam in ipso est propter aliud finem, sic et cum dicimus, DEUS ens a se, non est sensus, quod se effecerit, aut produxerit, sed quod a nullo efficiente sit factus: porro sicut DEUS est causa efficiens non respectu actionum immanentium, sed transeuntium, sive ad extra, sic et est causa finalis, non respectu scilicet actionum immanentium, sed transeuntium.

Cum dicitur DEUS esse propter se, explicatur negative

DEUS non est tantum causa finalis creaturarum.

Notatio 2 DEUS non est tantum causa finalis creaturarum, quia aliquod agens creatum agit aliquid propter DEUM tanquam propter finem, nam ipsamet etiam causa creata aliquem finem sui habere debet, non a. aliam,

quam DEUM, nec p alterius actionē, quā DEUS q° cre-
aturā producendo agit DEUS pp finē, et sane si ipsa
creatura nihil pp DEUM opari posset, tn̄ esset pp DEUM
tāquā pp finē. Cæterum aduertere possis hoc loco licet
in agentibus creatis cāalitas finis ita se habeat,
ut sit talis intentio, quæ fere ēt ht̄ rationē desiderij
eo quod feratur in finem absentem obtinendū, id tn̄ nō
posse ēt dici in DEO, in hoc n. causalitas finalis ē amor
efficax suæ bonitatis, quæ est cāa finalis oīū opa-
tionū ad extra, et in quâ bonitate oēs oīū creatu-
rarū bonitates, quæ sibi inter se se uarie fines esse
queunt eminentissimè continentur, hæc a. bonitas
dū nō possit a DEO abesse, ut pote prorsus idētificata
cū ipso, nō pt ēt ab eo desiderari

Conclusio 2. Creaturæ rationales propriè agunt pp finē creaturæ a. irrationales nō item, quæ prout substant directioni et intentioni supioris agentis agi potius, quā agere pp finē dicuntur. est cōis sententia theologorū et phōrū desumpta ēt ex S. Th. 1. p. q. 103. a. 3. ad 1m ubi ait dicendū quod aliquid mouetur, uel opatur pp finē dupliciter uno modo sicut agens seipsū in finem ut homo et aliæ creaturæ rationales, et taliū est cognoscere rationē finis, et eorū, quæ sunt ad finē, alio modo dr̄ aliquid opari uel moueri pp finē, quasi ab aliquo actū et directū in finē, sicut sagitta mouetur directa ad signū a sagittante, qui cognoscit finē, nō a. sagitta, hinc et pbr̄ cōnclo nam ut aliqd propriè agat pp finē dr̄ agere pp finē formaliter sumptū q. quatenus est id, cuius gratia cætera fiunt, hoc a. fieri nequit nisi cognoscatur quid sit pp se, et quid pp aliud appetibile, sciaturq; quā media, et quam

Creaturæ rationales agūt pp finē, irrationales non item.

pbr̄ conclio

proportionē habeat ad consecutionē finis, quod quidem solis creaturis raōnalibus competit.

Inanimata n̄ queunt se ad finem, qa n̄ sunt media applicare.

Notatio 1a cū igr res inanimatæ et sensus expertes careant eâ cognitione n̄ aguǭ propriè ppr finē, bruta a cognitione sensitiuâ plita apprehendere quidem ꝑnt bonū sibi conveniens aut disconveniens, adeoq̄ finē materialiter sumptū cognoscere, n̄ tn̄ formaliter, quatenus nimirū est id, ad quod acquirendū faciat illa ipsa media, quæ ex directione auctoris naæ, ex instinctu suo naāli adhibent, is uerò instinctus est ut tradit Suar. actus aliqs phantasiæ brutalis n̄rio ab eâ procedens, posito sc̄et tali uel tali phantasmate, quo brutū, quasi practice iudicat, et determinatur ad hoc itaque fugiendū aut prosequendū, unde in appetitu deinde, actus ille prosecutionis, aut fugæ et n̄rio consequatur, cū igr canis alligatus uinculū commordet ad insequendā feras, n̄ facit hoc quasi cognoscat uinculi dilacerationē fore medium ad consecutionē feræ, sed qa apprehendit illud uinculū tanquā aliquid sibi disconveniens; cæterū quod est in brutis instinctus, et appetitus sensitiuus, hoc ē in rebus inanimatis et cognitione carentibus inclinaāo caeca et appetitus naālis, qui uicē subit intentionis, quatenus actionē aliquā connotat, quæ ex eâ et ad bonū aliquod naāre prosequendū prodeat.

Cū homo dirigat res cognitione destitutam, et DEUS discrimen quod ꝯ generale.

Notatio 2 cū homo dirigit aliquā rē cognitione destitutā, et cū DEUS; est n̄ exiguū, ut notat S. Th. discrimen, naꝫ impressio illa, quā res a DEO in finē dirigente recipit hoc est naālis necessitas illa quā determinatur ad unū est ipsa natura rerū illarū directarū, quod a. imprimitur ꝑter rerū naā ab hoīe ꝑtinet ad uiolentiā, ut ꝑtt in

sagittâ ad metâ directâ; quare cu mirâ in quibusdã
animalibus sagacitatê deprehêdimus, puta in canibus
equis, elephantis et alijs, de quibus incredã qdã memo„ no
rat Lips. in suis Eplis, Plinius Gesnerus maiolus, Gra„
nata in Symbolo fidei, et alij, nõ est ipsis rão, aut„
sapientia ascribenda, sed tanto maior DEO quanto
opão illa fuerit sagacior, Ex eo verò quod eiusmodi
agentia agant ex destinatione cãa 1æ q frustrari
nequeat nõ sequitur ea suũ finê infallibiliter
semp consequi illa n. volũtas DEI nõ est semper
absoluta et efficax respectu ipsius finis actu obtinẽdi,
sed generalis, et quasi condicionata, p quã scilicet
DEUS velit effectus pfectũ sequi, quatenus iuxta
ordinê cãarũ nãaliũ seq pt, quas suis aliòq motibus
ferri sinit, neq ordinariè, vel earũ defectũ sup„
plet, vel impedimẽta removet vid. Suar. d. 23.
s. 10. n. 11. Porrò cũ DEUS agit ad extra videri obiectio
possit nõ propriè agere pp finem, si n. respectu
operationum transeuntiũ agit propriè pp finẽ go
quandocũq ponetur illa causalitas, ponetur et
effectus finis (cãa n. in actu hoc est quoad cau„
salitatem suã accepta p quã formaliter constituit„
in rãe cãæ actualis, et effectus in actu sũt simul:)
sed hoc dici nequit, nã causalitas illa finalis
cũ sit efficax amor essẽtiæ et bonitatis divinæ, ideóq
cũ essẽtiâ fuit ab æterno, sicut et ipsa essentia
operationes verò ad extra et creaturæ quæ sunt
effectus illius causalitatis nõ fuerunt ab æterno,
sed Rx amorê efficacê divinæ bonitatis in propo„ solutio
sito esse cũ, qui fertur in ipsã bonitatem, ut
actu communicãdã creaturis p actiones ad extra
a DEO procedentibus, qui quidem amor licet fuerit
quo ad entitatem suã ab æterno, tñ quoad id, quod

BLB BADISCHE LANDESBIBLIOTHEK gefördert durch Baden-Württemberg

alia obiectio connotat tunc est in tempore: similis a. aliqua difficultas est et in humanis, saepe n. intentio finis iam est in voluntate, et tamen nondum sunt media, sic qui aeger efficaciter intendit sanitatem nondum eo momento est et vocatio medici, aut sumptio medicinae, quae tamen sunt effectus sanitatis, alias finis, cum ex eius intentione proveniant, deinde saepe et finis tunc cum actu non effectus est a. talis utique cum saltem primum in rerum natura ponitur quia non habet causam finalem in actu, unde prodeat, quippe cum actus intentionis in voluntate saepe perierit,

Solutio qui in ambulat aliquis v.g. propter recuperandam valetudinem non cogitat de valetudine. Rx finis sicut multa alia peculiaria habet a reliquis causarum generibus, ita et hoc habere, quod ut causa formaliter, et in actu constituatur non requirat semper intentionem fitem et explicitam, sufficere n. virtualis, cuius vi et virtute homo semper resolutus maneat, idipsum quod tunc operatur propter finem intentum operari, sitque expeditus ut proxime cum velit illud ipsum finem propter quem operatur possit rursum intendere, ad eumque suam operationem referre, atque eius modi intentio virtualis manet in aegro et est semper quamdiu ipse quaerit et adhibet media, sic etiam in proportione quadam dicendum ad id quod oppositum est de effectibus finalibus, ut n. causa finalis in actu dicatur habere respondentem sibi effectum in actu, non est necesse ut quo tempore causalitas in rerum natura ponitur, in eodem et ponatur omnes effectus, qui eam procedere possunt, actu et formaliter in seipsis, sed satis est quod ponatur virtute, ita scilicet ut quantum est ex parte finis ponerentur omnes, nisi vel ipsi quorundam inter se ordinem prioris et posterioris exigerent, vel efficiens per cuius actionem necessario debent procedere

pp suas impotentias simul ad omnia n̄ posset concurrere, quod tū efficiens nihilominus ex vi illius motionis metaphoricæ a fine profectæ resolutū manet ad omnia media, quatenus poterit, et aliunde n̄ impeditur usq; ad ipsā finis consecutionē adhibenda, ita videmus ægrū v: g: mox ut sanitatem efficaciter intendit continuo eos finis effectus, quos tunc potest consultationē sīēt, aut si mediū saltem principale sit unicū eius electionē, sive (: ut alij appellare malunt :) ampleçationē producere, in quâ electione quasi virtute aliquâ seminari continērētur reliquæ omnes operationes, et executiones, ad quas agens omnino determinatū est, nisi intentionem finis abjiciat, eā: electionē, quæ sequitur consultationē ptt ab ipsâ intentione finis realiter distingui, ac proinde esse propriē dictū effectū finis

Atq; hæc de caussis ad gloriā primæ Caussæ.

Absoluimus hanc materiam de Caussis decimo quinto februarij Anni Millesimi sepcentesimi vigesimi tertij.